

Coğrafya Perspektifinden Polonya Cumhuriyeti

Emin ATASOY

Jan A. WENDT

Abdullah SOYKAN

Jaras G. BERDENOV

1. Polonya'nın Coğrafi Konumu ve İdari Yapısı

Slav dünyasının en büyük üç ülkesinden biri olan Polonya, hem Doğu hem de Orta Avrupa ülkeleri grubunda yer alıp Baltık havzası ülkeleri ile Karadeniz havzası ülkeleri arasında köprü konumuyla dikkat çekmektedir. Orta Avrupa'nın kuzeyinde ve Baltık Denizi'nin güneyinde yer alan Polonya, batıda Almanya, güneybatıda Çek Cumhuriyeti, güneydoğu Slovaka ve Ukrayna, doğuda Belarus ve kuzeydoğuda da Litvanya ve Rusya ile çevrilidir. Bu yedi kara komşusundan dördü AB üyesi (Almanya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya ve Litvanya) ve üçü de AB üyesi olmayan Slav ülkeleridir (Belarus, Rusya ve Ukrayna). Polonya'nın toplam yüzölçümü 312 679 km² olup 12 mil genişliğindeki Baltık Deniz Alanı nedeniyle ayrıca 8 682 km²'lik deniz alanına da sahiptir. Yüzölçümü bakımından dünyanın en büyük 69uncu ülkesi olan Polonya, Avrupa'nın en büyük dokuzuncu ülkesidir. Ülkenin toplam sınır uzunluğu 3 582 km olup bunun 3 054 kilometresi kara sınırı ve 528 kilometresi de deniz sınırı özelliği taşımaktadır.¹

---

¹ Atasoy, E. *Kitalar ve Ülkeler Coğrafyası*, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa, 2003, s. 371.

Harita 1: Polonya Cumhuriyeti'nin Avrupa'daki Coğrafi Konumu

Polonya'nın en uzun kara sınırı Çek Cumhuriyeti (790 km), en kısa kara sınırı ise Litvanya (103 km) iledir. Baltık Denizi'ne 528 kilometrelük kıyısı olan ülkenin Danimarka ve İsveç'le deniz sınırı bulunmaktadır (Harita 1). Matematik konum olarak $49^{\circ}00'$ ile $55^{\circ}50'$ kuzey enlemleri ve $14^{\circ}07'$ ile $24^{\circ}08'$ doğu boylamları arasında yer alan Polonya, Rusya ve Ukrayna ile birlikte Doğu Avrupa'nın hem nüfus hem de yüzölçümü bakımından en büyük üç ülkesinden biridir. Doğu Avrupa ile Batı Avrupa ülkeleri, Baltık ülkeleri ile Orta ve Güney Avrupa ülkeleri arasında köprü konumunda yer alan ülke, Slav dünyasının en büyük Katolik ülkesidir.²

² Polonya'nın coğrafi konumu ile ilgili bakınız:

Atalay, İ. Resimli ve Haritalı Dünya Coğrafyası, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 2001, s. 186.

Güner, İ. & Ertürk, M., Kıtalar ve Ülkeler Coğrafyası, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2005, s. 91.

Volskiy, V. V., Kuzina, I. M., Ivanova, I. S., Fetisov, A. S., Sotsialno-Ekonomičeskaya Geografiya Zarubejnogo Mira, Izdatelstvo Drofa, Moskova, 2001, s. 287.

Harita 2: Polonya Cumhuriyeti'nin İdari Haritası

Parlamentler cumhuriyet olan Polonya, 12 Mart 1999 tarihinden beri NATO üyesi, 1 Mayıs 2004 tarihinden beri AB üyesi ve 21 Aralık 2007 tarihinden beri de Schengen üyesidir. 1 Ocak 1999 tarihinden beri Polonya, voyvodalık (*województwo*) denilen 16 idari bölgeye ayrılmıştır. Her voyvodalık kendi idari merkezine, kendi meclisine ve marşal unvanıyla anılan bir meclis başkanına sahiptir. Polonya'da idari özellikler bakımından üç aşamalı veya üç seviyeli bir yönetim yapısı vardır: İl (województwo), ilçeler (powiat) ve yerleşmeler (gmina). 2012 yılında Polonya sınırları içinde 16 il (województwo), 379 ilçe (powiat) ve 2 479 yerleşme (gmina) bulunmaktadır (Harita 2). Bu yerleşmelerin 306'sı kentsel yerleşmeler, 602'si kasaba yerleşmeleri ve 1 571'i de kırsal yerleşmelerdir.³ Aşağıdaki tabloda Polonya'nın województwo adındaki idari birimlerinin özellikleri kısaca verilmiştir:

³ Polonya'nın idari yapısı ile ilgili bakınız:

Krušelnitskiy, E. Polşa – Tijsçaletnee Sosedstvo, Izdatelskiy Dom “Veče”, Moskova, 2010, s. 9-10.

Herbener, S. & Elvers, R., Polşa, Russkiy Gid, “Poliglot”, Izdatelstvo “Ayaks-Prress”, Moskova, 2013, s. 13-14.

http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/poland/index_bg.html

Tablo 1: Polonya'nın İdari Yapı Özellikleri⁴

Województwo ¹	Yüzöçümü (km ²)	Nüfusu	Nüfus Yoğunluğu (Kişi/km ²)	İdari Merkezi (Kent)	Kapsadığı Powiat (İlçe) Sayısı
Mazowieckie	35 558	5 274 255	183	Warszawa	42
Dolnośląskie	19 947	2 915 805	146	Wrocław	29
Kujawsko-Pomorskie	17 972	2 098 120	117	Bydgoszcz Toruń	23
Lubelskie	25 122	2 174 791	86	Lublin	24
Lubuskie	13 988	1 023 088	73	Gorzów Wielkopolski Zelena Gora	14
Łódzkie	18 219	2 537 564	139	Lodz	24
Małopolskie	15 183	3 340 876	220	Krakov	22
Opolskie	9 412	1 015 583	108	Opole	12
Podkarpackie	17 846	2 127 845	119	Rzeszow	25
Podlaskie	20 187	1 201 990	59	Bialystok	17
Pomorskie	18 310	2 279 240	124	Gdansk	20
Świętokrzyskie	11 710	1 280 124	109	Kielce	14
Śląskie	12 334	4 629 989	375	Katowice	36
Wielkopolskie	29 827	3 450 263	116	Poznan	35
Warmińsko- Mazurskie	24 173	1 453 062	60	Olsztyn	21
Zachodniopomorskie	22 892	1 723 075	75	Szczecin	21

Tablo 1'deki veriler irdelendiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılabilir:

- Başkent Varşova'yı da içine alan Mazowieckie (35 558 km²) en büyük yüzölçümüne sahip województwo, Opolskie (9 412 km²) ise en küçük yüzölçümüne sahip województwo olarak dikkat çekmektedir.
- Mazowieckie en çok nüfus (5,3 milyon kişi), Opolskie ise en az nüfus (1,0 milyon kişi) barındıran województwo olarak dikkat çekmektedir.
- En yüksek aritmetik nüfus yoğunluğuna sahip województwo, Śląskie (375

⁴ Krušelnitskiy, E. *Poļa – Tījsaļoļne Sosedstvo*, Izdatelskiy Dom "Veče", Moskova, 2010, s. 9-10.
Herbener, S. & Elvers, R., *Poļa*, Russkiy Gid, "Poliglot", Izdatelstvo "Ayaks-Prress", Moskova, 2013, s. 13-14.

http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/poland/index_bg.html

kişi/km²), en düşük aritmetik nüfus yoğunluğuna sahip województwo ise Podlaskie (59 kişi/km²) olarak dikkat çekmektedir.

- En çok powiat barındıran il, Mazowieckie (42 ilçe); en az powiat barındıran il de Opolskie'dir (12 ilçe). Bu durumda Opolskie hem yüzölçümü hem nüfus hem de ilçe sayısı bakımından Polonya'nın en küçük ilidir. Mazowieckie de hem yüzölçümü hem de nüfus bakımından Polonya'nın en büyük ilidir.

2. Polonya'nın Fiziki Coğrafya Özellikleri

Polonya'nın ortalama yüksekliği 172 metre olup Avrupa kıtasının ortalama yüksekliği en düşük ülkelerinden biridir. Ülke, Orta Avrupa düzlüklerinde yer aldığı için kuzey ve orta kısımları engebesiz, alçak ve düz ova görünümündedir. Zaten Polonya adı da bu dilde “düzlük, ova” manasına gelen “pole” kelimesinden türemektedir. Polonya topraklarının %54,2'si 0-150 metre arasında, %36,9'u 150-300 metre arasında, %5,7'si 300-500 metre arasında, %2,9'u 500-1 000 metre arasındadır ve sadece %0,3'ü 1 000 metreden yüksek sahalardan oluşmaktadır.⁵ Ülkede yer şekillerinin farklılaşması sonucu bazı doğal bölgeler oluşmuştur. Büyük Polonya Düzlüğü, Pomeranya, Mazuriya, Baltık Sırtları, Silezya, Küçük Polonya, Südet-Karpat Bölgesi bunların başında gelir.

Ülkenin kuzey ve orta bölgelerini oluşturan Büyük Polonya Düzlüğü, kuzeyde Pomeranya ve Mazuriya ovaları, batıda Kuzey Almanya ovaları, doğuda ise Polezya ve Rusya ovaları ile birleşir. Pomeranya ve Baltık sırtlarının kuzeyinde kalan Baltık Kıyı Bölgesi, Vistül ve Oder nehirlerinin oluşturduğu halişlerin dışında pek girintili çıkışlı olmayıp deniz ulaşımı açısından da çok elverişli değildir. Fakat Baltık kıyılardaki geniş ve düz kumsallar kısa yaz döneminde deniz turizmine olanak vermektedir. Kuzeyde Baltık kıyıları, güneyde Küçük Polonya Platosu, batıda Oder Vadisi ile doğuda Pripet ve Nyemen havzlarıyla çevrili geniş sahanın neredeyse tamamı ova, vadi ve düzlüklerden oluşmaktadır. Bu geniş sahada yer alan Baltık sırtları ve Lysa Gora gibi yüksekliği 650 metreyi aşmayan tepelik sahalar, ova görünümünü bozan tek yükseltilderdir. Ülkenin güney kesimlerine doğru gidildikçe engebe ve yüksekliğin arttığı gözlenmektedir. Çek Cumhuriyeti ve Slovakya sınırları boyunca uzanan Tatra, Südet ve Karpat dağlarında bazı zirvelerin yüksekliği 2 000 metreyi aşmaktadır. Zakopane yöresinde uzanan Yüksek Tatralar, ülkenin en yüksek dağları olup, 2 499 m ile ülkenin en yüksek noktası olan Rizi zirvesi de bu bölgede yer alır. Tatra ve Karpat dağları üzerindeki derin geçitler, Polonya'yı Slovakya, Macaristan ve Romanya gibi ülkelere bağlamaktadır.⁶

⁵ http://www.warszawa.ru/poland_geography.html

⁶ Atasoy, E. *Kitalar ve Ülkeler Coğrafyası*, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa, 2003, s. 377-379.

Polonya akarsu, göl ve bataklıklar ülkesi olarak bilinir çünkü ülke yüzölçümünün %4'ü göllerle ve %5'i bataklıklarla kaplıdır. Sınırları içinde 100'den fazla baraj gölü, 9 300 civarında da doğal göl yer almaktadır. Mazuriya ve Pomeranya, ülkenin göl ve bataklık bakımından en zengin bölgeleridir. Polonya'daki tüm akarsular Baltık Denizi havzasında yer alır ve genelde güney-kuzey istikametinde az eğimli yataklarda akar. Vistül ve Oder, Polonya'nın en büyük nehir sistemlerini oluştururlar. Ulaşımı müsait akarsuların başında ise Vistül, Oder, San, Varta, Neman ve Bug gelmektedir.⁷ Özette, Vistül (kolları: San, Pilica, Wieprz, Wkra, Nida, Bug, Radomka, Narew, Byala, Dunajec), Oder-Odra (kolları: Warta, Noteć, Bober, Prosna), Slupya, Paslenka, Nogat ve Rega Polonya'nın başlıca akarsu havzalarıdır. Ülke sınırları içindeki tüm akarsu akımlarının yaklaşık 9/10'unu Vistül ve Oder nehirleri oluşturmaktadır. Su kirliliği, su taşkınları ve ekolojik sorunlar bu iki nehir havzasının başlıca sorunları arasındadır. Ülkenin ana su damarını oluşturan Vistül'de -başkent Varşova'dan Baltık Denizi'ne kadar olan kesimde- düzenli nehir ulaşımı yapılmaktadır.⁸

Aynı enlemde bulunan ülkelere göre daha yumuşak bir iklim'e sahip olan Polonya, Türkiye'yle karşılaşırhınca daha soğuk ama daha az yağışlıdır; kişiler ise daha uzun, yazlar da daha kısalıdır. Ülke toprakları iliman karasal ile iliman denizsel iklimlerin çakıştığı bir sahada yer aldığından dolayı Polonya'nın büyük bir bölümü iliman geçiş iklim kuşağındadır. Kuzey Polonya'da denizsel iklimin, Doğu Polonya'da karasal iklimin ve yüksekliğin arttığı, Güney Polonya'da da yüksek dağ ikliminin egemen olduğu gözlenmektedir. Baltık Denizi'nin güçlü etkisi altında kalan ülkkede yazlar aşırı sıcak ve kurak değildir; kişiler ise soğuk, nemli, sisli ve kar yağışlı geçer. Bazı bölgelerde kar örtüsü 3 hatta 4 ay boyunca kalkmaz.⁹ Matematik ve özel konuma bağlı olarak Polonya'da Ocak ayı sıcaklık ortalaması -1°C ile -3°C arasında değişirken Temmuz ayı sıcaklık ortalaması da 16°C ile 19°C arasında değişmektedir.¹⁰

⁷ Doykov, V. & Demendjiev, A., *Evropa. Stopanska Geografiya*, İzdatelstvo Parnas, Bulgariya, 2000, s. 139-140.

⁸ Bakınız: Volskiy, V. V., Kuzina, I. M., Ivanova, I. S., Fetisov, A. S., *Sotsialno-Ekonomičeskaya Geografiya Zarubejnogo Mira*, İzdatelstvo Drofa, Moskova, 2001, s. 288.

⁹ Atalay, I. *Resimli ve Haritalı Dünya Coğrafyası*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 2001, s. 187.

¹⁰ Mladenov, Ç. & Vladev, I. *Geografiya na Strani ot Evropejskiya Sayuz*, Universitetsko İzdatelstvo "Episkop Konstantin Preslavski", Şumen, 2005, s. 128.

Harita 3: Polonya Cumhuriyeti'nin Fiziki Coğrafya Haritası

Ülkenin kuzey kesimlerinde denizsel etkiler iklimi ilâmanlaştırır ama günde ve doğuya doğru gidildikçe karasallık şiddetlenir. Ülke, soğuk kutup (Arktik) hava kütlerinin ve Atlas Okyanusu'nun nemli hava akımlarının etkisi altındadır. Yıllık ortalama sıcaklık güneybatı düzleklerinde 8°C, daha soğuk olan kuzeydoğu bölgelerinde ise 6°C'dir. Başkent Varşova'da bazı yıllar üç ay boyunca sıcaklığın sürekli 0°C'nin altında kaldığı görülmüştür. Ülke genelinde yıllık ortalama yağış miktarı 500 ile 1 200 mm arasında değişmektedir. Dağlık yörelerde 800 ile 1 200 mm arasında değişen yağış miktarı, orta kesimlerdeki düzlek bölgelerde 450 mm'ye kadar azalmaktadır. Örneğin başkent Varşova yılda ortalama 550 mm yağış alırken Baltık Denizi kıyısındaki Gdańsk kenti 640 mm ve güneydeki Zakopane kenti de 1 130 mm yağış alır. Kuzeyden günde doğru gidildikçe yüksekliğin artmasına paralel olarak yağış miktarı da artmaktadır. Ülkede kiş ayları genelde kar yağışlıdır ve bazı yıllar kar 3-4 ay erimez. Ovalarda kiş yağışlarının yarısı, dağlık kesimde ise tamamı kar olarak düşer.¹¹

¹¹ Polonya'nın iklim özellikleriyle ilgili daha fazla bilgi için bkz.

Herbener, S. & Elvers, R., Polşa, Russkiy Gid, "Poliglot", Izdatelstvo "Ayaks-Prress", Moskova, 2013, s. 8-9.

Mladenov, C. & Vladev, I. Geografiya na Strani ot Evropejskiya Sayuz, Universitetsko Izdatelstvo "Episkop Konstantin Preslavski", Şumen, 2005, s. 127-128.

Volskiy, V. V., Kuzina, I. M., Ivanova, I. S., Fetisov, A. S., Sotsialno-Ekonomicheskaya Geografiya Zarubejnogo Mira, Izdatelstvo Drofa, Moskova, 2001, s. 288.

Polonya orman arazi genişliği bakımından Avrupa'nın zengin ülkelerinden biridir. Ülke yüzölçümünün yaklaşık %28'i ormanlarla kaplı olup bunların büyük bölümü iğne yapraklıdır. Ayrıca ülke sınırları içinde yer alan 23 milli park büyük turizm potansiyeli ve zengin flora ve fauna özellikleriyle dikkat çekmektedir. Ülke yüzölçümünün %8'inin milli parklarla kaplı olduğu Polonya'da Tatranskiy, Karkonoşskiy, Belovejskiy ve Kampionskiy milli parkları en cazip doğal turizm noktalarıdır.¹²

Polonya çayır ve meralar, akarsu ve göller, orman ve tarım arazileri bakımından zengin sayılır fakat maden ve enerji kaynakları bakımından çok zengin değildir. Ancak özellikle taş kömürü, linyit kömürü, kükürt, gümüş ve bakır bakımından zengin rezervlere sahiptir. 26 milyon tonluk bakır rezerviyle dünya altıncısı olan Polonya, 500 000 tonu aşan yıllık bakır üretimi ile Avrupa birincisidir. 3,5 milyon tonluk kurşun rezerviyle dünya altıncısı olan Polonya, kurşun üretiminde de Avrupa birincisidir. Rusya ile birlikte Avrupa'nın en büyük gümüş üreticisi olan Polonya, 1 300 tondan fazla yıllık gümüş üretimiyle dünya sıralamasında sekizincidir.¹³ Polonya'da üretilen bakır ve gümüşün büyük bir bölümü Asya ülkelerine ihraç edilmektedir. Ayrıca Polonya kükürt rezervi bakımından Kanada ve Rusya'dan sonra dünya üçüncüsüdür. Ülkede petrol ve doğalgaz çıkarılsa da ülke ihtiyaçlarını karşılayamadığından dolayı yakıt ve enerji kaynaklarında dışa bağımlılık devam etmektedir. Ülkede çıkarılan diğer madenler arasında kalay, kaya tuzu, kurşun, alüminyum ve çinko yer almaktadır. Kuyaviya-Bohnya ve Velička bölgelerinde çok zengin kaya tuzu yatakları işletilmektedir.

8 milyar tonluk taş kömürü rezerviyle dünyada dokuzuncu sırada yer alan Polonya, Rusya ve Ukrayna'dan sonra Avrupa'nın en büyük üçüncü taş kömürü üreticisidir. Linyit, antrasit ve taş kömürü gibi tüm kömür çeşitleri düşünüldüğünde Polonya'nın yıllık ortalama kömür üretimi 120 ile 150 milyon ton arasında değişmektedir. Aşağı Silezya ve Yukarı Silezya bölgeleri ülkenin en büyük kömür havzalarıdır.¹⁴

Doykov, V. & Demendjiev, A., *Evropa. Stopanska Geografiya*, İzdatelstvo Parnas, Bulgariya, 2000, s. 139.

Atasoy, E. *Kıtalar ve Ülkeler Coğrafyası*, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa, 2003, s. 379-380.

Atalay, İ. *Resimli ve Haritalı Dünya Coğrafyası*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 2001, s. 187.

Güner, İ. & Ertürk, M., *Kıtalar ve Ülkeler Coğrafyası*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2005, s. 92.

¹² Volskiy, V. V., Kuzina, İ. M., Ivanova, İ. S., Fetisov, A. S., *Sotsialno-Ekonomiçeskaya Geografiya Zarubejnogo Mira*, İzdatelstvo Drofa, Moskova, 2001, s. 288.

¹³ Doğanay, H., Özdemir, Ü., Şahin, İ. F., *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2011, s. 264-284.

¹⁴ Doğanay, H., Özdemir, Ü., Şahin, İ. F., *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2011, s. 284-292.

3. Polonya'nın Doğal Coğrafi Bölgeleri

Coğrafi özellikler bakımından Polonya üç büyük doğal bölgeye ayrılabilir:¹⁵

1. Kuzey Polonya
2. Orta Polonya
3. Güney Polonya

3.1. Kuzey Polonya

Denizsel etki altında kalan Baltık kıyıları ve Kuzey Polonya bazı küçük istisnalar dışında tamamen düz ovalardan oluşan alçak ve engebesiz bir saha görünümündedir. Dördüncü jeolojik zamanda buzulların aşındırması ve morenlerin izleri bu bölgenin jeomorfolojik yapısında kolayca görülebilir. Bölgenin batısında Pomeranya ve Almanya ovasının doğu kesimleri ile Oder Vadisi yer almaktadır. Bölgenin orta kesimlerinde Tuchola, Kernsdorfer ve Turm-Berg gibi yüksekliği 340 metreyle ulaşan tepelik sahalar bulunmaktadır. Bölgenin doğu kesimlerinde Mazurya göller ve bataklıklar yöreni vardır. Göl bakımından Polonya'nın en zengin alanı olan bu yörede Mamry ve Sniardwy gibi çok sayıda büyük göl yer almaktadır. Vistül Nehri'nin aşağı çığırında, vadi yatağının doğu ve batısında, moren depolarının kalıntılarından oluşmuş, yüksekliği 350 metreyi aşmayan ve Baltık Sırtları denilen geniş tepelik saha, Vistül ve onun kolları olan Wkra, Bug ve Narew ırmakları tarafından parçalanmıştır. Vistül Vadisi ile Rusya-Litvanya sınırı arasında kalan saha morenler, bataklıklar, göllerle kaplı olduğundan tarıma çok müsait olmayıp seyrek nüfusludur. Kıyıda yer alan Gdańsk, Gdynia ve Szczecin kentleri ülkenin en büyük liman ve ticaret merkezleridir. Kuzey Polonya'nın diğer büyük kentleri arasında Sopot (Zoppot), Torun, Elblag, Stupsk, Bydgoszcz, Olsztyn ve Poznan sayılabilir.

3.2. Orta Polonya

Kuzeyde Büyük Polonya Düzlüğü ve Bug Vadisi, güneyde ise Südet, Beskid ve Karpat dağlarının eteklerine kadar uzanan saha Orta Polonya olarak adlandırılır. Bu bölge içinde Silezya, Küçük Polonya Platosu, Lublin Platosu ve Roztocze gibi farklı yörenler yer almaktadır. Kuzey Polonya'ya göre daha yüksek ve daha engebeli bir görünüm sunsa da Orta Polonya'da bir tek Swietokrzyskie Dağları'nın yüksekliği 600

¹⁵ Polonya'nın coğrafi bölgeleri ile ilgili daha detaylı bilgi için bkz.

Atasoy, E. *Kıtalar ve Ülkeler Coğrafyası*, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa, 2003, s. 378-379.

Atalay, İ. *Resimli ve Haritalı Dünya Coğrafyası*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 2001, s. 186-188.

Güner, İ. & Ertürk, M., *Kıtalar ve Ülkeler Coğrafyası*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2005, s. 92.

Mladenov, Ç. & Vladev, İ. *Geografiya na Strani ot Evropejskiya Sayuz*, Universitetsko Izdatelstvo "Episkop Konstantin Preslavski", Şumen, 2005, s. 125-140.

metreyi aşar. Genel olarak alçak plato görünümündeki Orta Polonya, Kuzey Polonya'daki ovalarla Güney Polonya'daki yüksek dağlık bölge arasında geçiş konumunda olup bölgenin yüksekliği batıdan doğuya ve kuzeyden güneye gidildikçe artar. Bölgede denizsel etkinin güneye gidildikçe azaldığı ve iklimin karasallaştığı görülür. Ayrıca Kuzey Polonya'ya göre göl ve bataklıkların sayısı azalmış ama tarım arazilerinin, meyve ve sebze bahçelerinin oranı da artmıştır.

Ülkenin en büyük iki akarsuyu olan Vistül ve Oder, yüzlerce küçük dere ile birlikte bu platonluk sahayı yüzyıllar boyu aşındırılmış ve bazı yörelerde derin vadiler oluşturmuştur. Warta, San, Pilica, Wieprz, Malapane, Prosna ve Bober, Orta Polonya'nın en önemli ırımkalarıdır. Kuzey Polonya'da olduğu gibi bu bölgede de dördüncü jeolojik zaman buzullarının aşınım izleri görülür. Genelde alüvyal ve lös toprakları ile kaplı olan bu bölgede, tahıl ve sebze ürünlerini yaygın olarak yetiştirilir.

Bölgедe kırsal yerleşme ve kasabaların sayısal üstünlüğüne karşın az sayıda büyük kent bulunur. Bölgenin orta kesimlerinde sekiz büyük kent yer almaktadır. Bunlar başkent Varşova, Lodz, Wroclaw, Radom, Czestochowa, Kielce, Tarnow ve Lublin'dir. Fakat bölgenin güneyinde Küçük Polonya ile Beskid ve Karpat dağlık bölgesi arasındaki çok dar bir alanda birbirine neredeyse bitişik yirmiden fazla kentin oluşturulduğu yiğin, Polonya'nın en büyük kentsel aglomerasyonudur. Krakow kentinin batısında yer alan bu kentsel aglomerasyonda Katowice, Bytom, Ruda, Sosnowiec, Chorzow, Zabrze, Cliwice, Gornicza, Bezdin, Gory ve Jaworzno kentleri yer alır. Özette Krakow ile Wroclaw arasındaki kentsel kuşak, ülke kentsel nüfusunun %30'dan fazlasını barındırır ve aynı zamanda ülkenin ulaşım, ticaret ve endüstri tesislerinin en yoğun olduğu sahadır.

3.3. Güney Polonya

Ülkenin en yüksek ve en engebeli bölgesi olan Güney Polonya, Slovakya ve Çek Cumhuriyeti sınırları boyunca uzanan 60-70 km genişliğindeki güney bölgesini kapsamaktadır. Bölgenin batısında Çek Cumhuriyeti sınırı boyunca, yüksekliği 1 700 metreyi aşmayan Südet Dağları uzanır. Bölgenin doğusunda Slovakya Cumhuriyeti sınırı boyunca, Beskid, Tatra ve Karpat dağları uzanır. Karpatlar'ın devamı olan Beskid Dağları, doğuda kalan Ukrayna ve Romanya'da, Doğu Karpatlar adı altında devam etmektedir. Daha önce belirtildiği gibi ülkenin en yüksek noktası olan Rizi zirvesi (2 499 m), Zakopane yöresinde yer alan Yüksek Tatralar'da bulunur. Polonya, Tatra ve Karpat dağları üzerindeki derin geçitlerden Slovakya, Macaristan ve Romanya gibi ülkelere bağlanır.

Bavyera Alpleri ile büyük benzerlikler taşıyan Güney Polonya, geniş ormanları, yüksek Alpin çayırları, ormancılık ve kış turizmi potansiyeli ve sert karasal iklimi ile farklı bir fiziki görünüm sunmaktadır. Demir, kurşun, çinko ve maden kömürü

bakımından zengin rezervlere sahip olan bölge, büyük bir madencilik potansiyeli barındırmaktadır. Nowy Sacz, Zakopane, Bielsko-Byala, Raciborz, Walbrzych, Nysa, Jelenia Gora kentleri Güney Polonya'nın en büyük endüstri merkezlerine örnek gösterilebilir.

4. Polonya'nın Beşeri Coğrafya Özellikleri

Polonya, yüzölçümü bakımından dünyanın en büyük 69'uncu, nüfus sıralamasında da dünyanın en büyük 33'üncü ülkesidir. 2015 yılında 38,4 milyon nüfusa sahip olan ülkede km^2 'ye ortalama 122 kişi düşmektedir. Hollanda, Belçika, Malta ve Almanya gibi ülkelerle karşılaşıldığında daha seyrek nüfuslu bir ülke olan Polonya; İsveç, Finlandiya, Norveç ve İzlanda gibi ülkelere kıyasla daha yoğun nüfuslu bir ülkedir. Bugün Polonya'nın aritmetik nüfus yoğunluğu Türkiye'den biraz daha yüksektir fakat iki ülkenin nüfus artış hızı düşünüldüğünde 2050 yılına kadar Türkiye'nin nüfus yoğunluğunun Polonya'yı aşması beklenmektedir. Ayrıca dünyanın en büyük Slav nüfuslu üç ülkesinden¹⁶ biri olan Polonya, Avrupa kıtasındaki en kalabalık nüfuslu sekizinci, AB'de de en kalabalık nüfuslu altıncı ülkedir.¹⁷ Yüzölçümü bakımından Avrupa'nın dokuzuncu büyük ülkesi olan Polonya'da 35 milyondan fazla Katolik yaşamaktadır; bu nedenle Fransa, İspanya ve İtalya'dan sonra Avrupa'nın dördüncü büyük Katolik ülkesidir. Özette, dinler coğrafyası penceresinden bakıldığından Polonya, dünyanın en kalabalık nüfuslu Katolik-Slav ülkesidir.¹⁸

Polonya en büyük nüfus kaybını kuşkusuz İkinci Dünya Savaşı'nda yaşamış, böylece Rusya ve Almanya ile birlikte bu korkunç savaşta en fazla beşeri kayıp veren dünyanın ilk üç ülkesinden biri olmuştur. Binlerce kişi savaş cephesinde, binlerce masum vatandaş ve çocuk ise Naziler tarafından kurulan Belcez, Auschwitz-Birkenau, Dvori (Dora), Treblinka, Chelmno, Jawitz ve Sobibor gibi ölüm kamplarında hayatını kaybetmiştir. Özette, Polonya Cumhuriyeti, İkinci Dünya Savaşı'nda yaklaşık 6 milyon insanını kaybetmiş ve bu derin demografik kayıp yarımadır telafi edilememiştir.¹⁹

Ağustos 2015'te Polonya'nın toplam nüfusu 38,4 milyon olup bunun %48,2'sini erkekler ve %51,8'ini kadınlar oluşturmaktadır. Bir başka anlatımla ülkedeki erkek nüfus 18,5 milyon ve kadın nüfus 19,9 milyon olduğundan Polonya'da kadınlar lehine 1,4 milyonluk bir nüfus fazlalığı vardır. 2015 yılında ülkede günde ortalama

¹⁶ Rusya, Ukrayna ve Polonya dünyanın en kalabalık Slav nüfusunu barındıran üç ülkesidir.

¹⁷ AB içinde Polonya'dan daha kalabalık nüfusa sahip olan 5 ülke; Almanya, Büyük Britanya, Fransa, İtalya ve İspanya'dır.

¹⁸ Atasoy, E. *Demografi Yazılıları*, MKM Yayınları, Bursa, 2013, s. 315.

¹⁹ Mladenov, Ç. & Vladev, İ. *Geografiya na Strani ot Evropejskiya Sayuz*, Universitetsko Izdatelstvo "Episkop Konstantin Preslavski", Şumen, 2005, s. 128.

563 bebek dünyaya gelirken 572 kişi ölmektedir; kısaca ölüm oranları, doğum oranlarını aştuğundan dolayı Polonya'da negatif doğal nüfus artışı gözlenmektedir. Örneğin 2014 yılında Polonya'nın nüfus artışı $-0,06\%$ olarak ölçülmüştür. Dış göçler de hesaba katıldığında Polonya nüfusu her yıl en az 20 000 ve en fazla 28 000 kişi azalmaktadır. Örneğin 2014 yılında ulusal nüfus yaklaşık 24 247 kişi azalmıştır.²⁰ Düşük doğum oranları ve dış göçler devam edeceğine göre önmüzdeki 10-15 yıllık dönemde Polonya nüfusunun azalışının da devam etmesi beklenmektedir. Örneğin 2015 yılında Polonya nüfusu her gün ortalama 66 kişi azalmaktadır.

2014 yılında Polonya'nın başlıca demografik göstergeleri şunlardır:²¹

• Dünyaya gelenler:	385 258
• Ölenler:	391 416
• Mutlak doğal nüfus artışı:	-6 158
• Dış göçler sonucu nüfus artışı:	-18 089
• Ulusal nüfus değişimi:	-24 247
• Kadın nüfus:	19 913 274
• Erkek nüfus:	18 549 812

1950-1998 yılları arasında Polonya nüfusu pozitif nüfus artışı gösterirken 1999 yılından itibaren negatif artış göstermeye başlamıştır. 1961 yılında ulusal nüfus artışı $+1,10\%$; 1969 yılında $+0,79\%$; 1979 yılında $+0,81\%$; 1989 yılında $+0,36\%$ ve 1998 yılında da sadece $+0,04\%$ seviyesinde kalmıştır. XXI. yüzyıla negatif nüfus artışı ile giren Polonya 1999 yılında $-0,01\%$; 2004 yılında $-0,06\%$; 2009 yılında $-0,07\%$ ve 2015 yılında da $-0,06\%$ lik negatif nüfus artışı göstermiştir.²²

Polonya nüfusu genelde dengeli dağılmakta ve nüfus yoğunluğu bakımından keskin zıtlıklar pek görülmemektedir. Fakat yine de bölgesel farklılıklar mevcuttur. Sanayi ve madencilik faaliyetlerinin yoğunlaştığı güneybatı bölgeleri (Wroclaw-Krakow kentsel kuşağı) ile Baltık kıyıları (Gdansk-Gdynia kentsel kuşağı) ülkenin en yoğun nüfuslu sahalarını oluştururken Mazuriya ve Pomeranya ovaları, Büyük Polonya Dörtlüğü, Küçük Polonya Platosu ve Südet-Karpat dağ sisteminin yüksek kesimleri ülkenin en seyrek nüfuslu sahalarına örnektir.²³

Polonya'da çok sayıda azınlık ve etnik topluluk yer alsa da ülke nüfusunun en az 93% 'ü etnik Leh yani Polonyalıdır. Örneğin 2011 yılında yapılan resmi nüfus sayı-

²⁰ Bu konuda daha detaylı bilgi için bkz. <http://countryometers.info/ru/Poland>

²¹ <http://countryometers.info/ru/Poland>

²² <http://countryometers.info/ru/Poland>

²³ Atasoy, E. *Kitalar ve Ülkeler Coğrafyası*, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa, 2003, s. 380.

mında ülke nüfusunun %93,72'si kendini etnik Leh olarak tanımlarken en az %95'i de evde Leh dilinde konuştuğunu beyan etmiştir. Polonya'daki en kalabalık azınlıkların ulusal nüfus içindeki payları şöyledir: Silezyalı %2,10; Kaşubi %0,59; Alman %0,28; Belarus %0,12; Ukraynalı %0,12. Bunların dışında Roman, Yahudi, Rus, Tatar, Amerikan, Slovak ve Litvanyalı küçük azınlıklar da vardır (Tablo 2). Fakat tüm bu azınlıkların ulusal nüfus içindeki toplam payı %4'ten azdır. Bu nedenle etnik yapı bakımından Polonya homojen bir ülke sayılır. Polonya'daki nüfus sayımlarında etnik ve dinsel aidiyeti belirtmek gönüllülük esasına dayalı olduğu için bazı vatandaşlar etnik veya dinsel aidiyetlerini belirtmemişler yahut bu soruya yanıt vermemiştirlerdir. Örneğin 2011 yılındaki nüfus sayımında ulusal nüfusun %4,84'ü etnik aidiyetini belirtmemiştir (Tablo 2).

Tablo 2: 2011 Yılında Polonya'nın Etnik Nüfus Dağılımı²⁴

Etnik Topluluk	Nüfusu	Ulusal Nüfus İçindeki Payı (%)	2002 Nüfus Sayımına Göre Değişimi
Polonyalı	36 085 000	93,72	-899 000
Silezyalı	809 000	2,10	+636 000
Kaşubi	228 000	0,59	+223 000
Alman	109 000	0,28	-44 000
Ukraynalı	48 000	0,12	+17 000
Belarus	47 000	0,12	-2 000
Roman	16 000	0,04	+3 000
Rus	13 000	0,03	+7 000
Amerikan	11 000	0,03	+9 000
Lemki	10 000	0,03	+4 000
İngiliz	10 000	0,03	+9 000
Diğer	87 00	0,23	---
Tanımlanmamış	1 862 000	4,84	+1 087 000
TOPLAM	38 501 000	100	+271 000

Tablo 2'deki veriler irdelediğine aşağıdaki sonuçlara ulaşılabilir:

- Nüfusun etnik bileşimi bakımından Polonya homojen bir ülkedir. Ulusal nüfusun yaklaşık %94'ünün etnik Polonyalılarından oluşması bunu kanıtlamaktadır. Ülkenin tüm coğrafi bölgelerinde egemen olan demografik homo-

²⁴ <http://stat.gov.pl/>

jen yapı hem etnik ve dinsel nüfus dağılımında hem de kültürel yapıda ve ulusal aidiyyette kendini göstermektedir. Bu nedenle ülkede etnik veya dinsel farklılıklarından kaynaklanan ne çatışma ve özerklik talebi ne de siyasi bölünme veya iç savaş beklenmektedir.

- Silezyalılar dışında hiçbir azınlık veya etnik topluluğun toplam nüfustaki payı %1'den fazla değildir. Bu nedenle Polonya'da çok küçük etnik topluluklar yaygın olup tümünün ulusal nüfus içindeki payı %5'i aşmamaktadır.
- Ulusal azınlıklar arasında bir yandan Belarus, Ukraynalı ve Rus gibi Slav azınlıklar diğer yandan da İngiliz ve Amerikan gibi göçmen azınlıklar dikkat çekmektedir. Kaşubi ve Silezyalı gibi etnik topluluklarda Polonyalı üst-kimlik ve etnik aidiyet olarak yerli alt-kimlik dikkat çekerken bu toplulukların güçlü ulusal bilinci ve vatan sevgisi ile asırlardır devam eden Polonya aidiyeti onları etnik çatışmalardan, ırkçı söylemlerden ve bölgücü girişimlerden uzak tutagelmiştir.
- 2002 ve 2011 yıllarında gerçekleştirilen nüfus sayımlarına ait veriler karşılaştırıldığında bazı ilginç detaylar göze çarpmaktadır. Örneğin Silezyalı, Kaşubi, Ukraynalı ve Amerikan nüfusta artış; Polonyalı, Alman ve Belarus nüfusta azalma gözlenmektedir. Yaklaşık 10 yıllık zaman diliminde en büyük nüfus artışı etnik Silezyalılar'da, en büyük nüfus azalışı ise etnik Polonyalılar'da gözlenmektedir. 2002-2011 yılları arasında etnik Polonyalılar'ın sayısı yaklaşık 900 000 azalmıştır. Düşük doğum oranları, azalan genç nüfus ve artan yaşılı nüfus, yoğun dış göçler gibi etkenler bu nüfus erimesinin başlıca nedenleridir.
- 2011 yılında yaklaşık 2 milyon kişi kendi etnik aidiyetini belirtmek istememiş veya bu soruyu yanıtız bırakmıştır. 38 milyon nüfuslu Polonya'da nüfusun yaklaşık %5'inin mahrem bir konu olan etnik aidiyetini farklı nedenlerle ifşa etmek istememesi dikkat çekicidir.

Savaşlar, dış göçler ve sınır değişiklikleri son yüzyılda Polonya nüfusunun etnik dağılımını kökten değiştiren başlıca etkenlerdir. 1931 yılında Polonya'da yaklaşık 800 000 Alman yaşarken 2011 yılında bu sayı 109 000'e kadar inmiştir. 1931 yılında Polonya'da yaklaşık 1 900 000 Belarus yaşarken 2011 yılında bu sayı 47 000'e kadar inmiştir. 1931 yılında Polonya'da yaklaşık 5 000 000 Ukraynalı yaşarken 2011 yılında bu sayı 48 000'e kadar inmiştir.²⁵ Sadece bu üç örnek dahi son yüzyılda Polonya nüfusunun etnik dağılımındaki derin değişimlerin ne kadar sarsıcı olduğunu göstermeye yeterlidir. Aslında İkinci Dünya Savaşı öncesinde Polonya'da yaşayan ve Leh olmayan azınlıkların oranı bir hayli yüksektir. Örneğin bazı kaynaklara göre

²⁵ http://www.poland.su/geography/naselenie_etnos.html

1918-1939 yılları arasında Leh olmayan azınlıkların ulusal nüfus içindeki oranı %35 civarındadır.²⁶ Yukarıdaki örneklerden de anlaşıldığı gibi Yahudiler, Belaruslar ve Almanlar İkinci Dünya Savaşı öncesinde Polonya'da yaşayan en kalabalık azınlıkları oluşturmaktadır. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından meydana gelen büyük sınır değişiklikleri ve büyük göç dalgaları sonucunda milyonlarca kişi (başta Almanlar, Belaruslar ve Yahudiler) Polonya'yı terk ederken milyonlarca Polonyalı da ana vatan dışında yaşamak zorunda bırakılmıştır.

Son çeyrek yüzyılda Polonya nüfusu neredeyse hiç artmamıştır. Bunun başlıca nedenleri arasında doğum oranlarının düşmesi, ilk evlenme ve ilk doğum yaşıının yükselmesi, ulusal nüfusun yaşlanması ve yoğun dış göçler gösterilebilir. Özellikle 1 Mayıs 2004 tarihindeki AB üyeliğinden sonra yüz binlerce Polonyalı, Batı Avrupa ülkelerine göç etmiş ve bir daha geri dönmemiştir. Polonya devlet istatistik organlarının verdiği bilgiye göre köken itibarıyle Polonyalı olup yurt dışında yaşayanların sayısı 12 milyondan fazladır.²⁷ Bazı kaynaklar bu konuda 20 milyonluk²⁸ bazıları ise 17 milyonluk bir sayı vermektedir.²⁹ Dünya genelinde en kalabalık Polonya diasporasına sahip ülkeler şunlardır: ABD – 5,6 milyondan fazla; BDT – 1,5 milyondan fazla; Almanya – 1,5 milyondan fazla; Fransa – 1 milyondan fazla; Brezilya – 800 000'den fazla; Kanada – 400 000'den fazla; Litvanya – 300 000'den fazla; Avustralya – 200 000'den fazla; Arjantin – 180 000'den fazla; Büyük Britanya – 170 000'den fazla; Rusya – 150 000'den fazla; Kazakistan – 100 000'den fazla; İsviçre – 100 000'den fazla; Çek Cumhuriyeti – 70 000'den fazla ve Letonya – 70 000'den fazla.³⁰

5. Polonya'nın Ekonomik Coğrafya Özellikleri

Polonya (Rusya hariç) Doğu Avrupa'nın sadece en büyük Slav ülkesi değil aynı zamanda en büyük ekonomisidir de. Zengin doğal kaynaklar, güçlü tarımsal üretim, gelişmiş sanayi ve ticaret, hızla gelişen turizm ve ulaşım, yabancı yatırımcılar için Polonya'yı cazip kılmaktadır. Aralık 2002'de Kopenhag'da yapılan AB Zirvesi'nde birlikte 10 yeni üye katılmasına onay verilirken müzakere sürecinde birliği en çok zorlayan ülke Polonya olmuştur. Diğer 9 ülkeye eşdeğer bir nüfusa sahip olan Polonya'nın AB'ye yük olması bekleniyordu. Ancak Polonya tam tersi bir siyasi ve iktisadi grafik çizmiştir. AB'nin altıncı büyük ekonomisi olan Polonya'nın stratejik önemi son Ukrayna kriziyle bir kez daha artmış ve Polonya hızla eski bir "Doğu

²⁶ http://www.poland.su/geography/naselenie_etnos.html

²⁷ Volskiy, V. V., Kuzina, I. M., Ivanova, I. S., Fetisov, A. S., *Sotsialno-Ekonomičeskaya Geografiya Zarubejnogo Mira*, Izdatelstvo Drofa, Moskova, 2001, s. 288-289.

²⁸ <http://culture.polishsite.us/articles/art79fr.html>

²⁹ Krušelnitskiy, E. *Poľša – Tíjsaçoletnee Sosedstvo*, Izdatelskiy Dom "Večer", Moskova, 2010, s. 11.

³⁰ <http://culture.polishsite.us/articles/art79fr.html>

Bloku” ülkesinden modern bir Batı Avrupa ülkesi görünümüne bürünmüştür. Bu konuda en büyük ekonomik ve politik desteği de eski düşmanı Almanyadan görmüştür.³¹

Polonya, AB ülkeleri genelinde yaşanan ekonomik kriz ve durgunluğa karşı kalkınmasını ve ekonomik büyümeyi sürdürmeyi az sayıda ülke arasında yer almaktadır. 2013 yılında yakalanan %1,6 oranında büyümeyenin ardından ekonomi 2014 yılında %3,3 oranında büyümüştür. Kalabalık nüfus ve buna bağlı yüksek iç talep, ulusal ekonominin büyümeyi için itici güç olmaya devam etmiş, yatırım harcamaları ve tüketim talebindeki istikrarlı artış ise bu iktisadi büyümeyi desteklemiştir. 2014 yılında yatırım harcamaları %9’un üzerinde artmaya devam etmiştir. Jeopolitik önemi; zengin doğal kaynakları; eğitimli, nitelikli ve ucuz iş gücü; düşük maliyetler; yabancı yatırımlar için cazip konumu ve sağlanan imkânlar Polonya’nın avantajlı ekonomik durumuna katkıda bulunan başlıca etkenlerdir. Avro bölgesinin dışında olması nedeniyle ülkede izlenebilen bağımsız para politikası, yeterli iç talep, dış ticarette uygun döviz kurlarının sağladığı avantajlar ve kalkınmada istifade edilen kayda değer miktardaki AB fonları, ekonomideki olumlu seyirde rol oynamaya devam etmektedir.³²

21 Aralık 2007 tarihinden beri fiilen Schengen ülkeler grubunda yer alan Polonya’nın 2014 yılında GSYİH’sı 552,2 milyar dolara ulaşmış, enflasyon oranı yüzde 0,2; işsizlik oranı ise yüzde 12,7 olarak seyretmiş, ülkeye 2014 sonu itibarıyle toplam 273,7 milyar dolar değerinde doğrudan yabancı yatırım yapılmıştır. Özette, Polonya yabancı sermaye yatırımları ve iç talebin sürüklendiği ekonomik büyümeyi, istikrarlı görünümünü ve başarılı performansını 2014 yılında da sürdürmüştür. Polonya’nın halen AB ortalamasının %67’sinde olan milli gelirini 2020’de %80’e çıkarabilmek hükümetin hedefleri arasında yer almaktadır.³³ Ülkede AB fonları kaynaklı alt yapı yatırımlarının ve doğrudan yabancı sermayenin Polonya pazarına yönelik ilgisinin devam etmesi, tüketim harcamalarının diğer Avrupa ülkelerine göre mali krizden nispeten daha az etkilenmesi gibi nedenlerden ötürü Polonya ekonomisinin önümüzdeki dönemde de pozitif büyümeye muhtemeldir.³⁴

Polonya 2004’te AB üyesi olduktan sonra ekonomisi yıllık %5-%6 oranında bir büyümeye göstermiş, 2008’de dünyayı etkisi altına alan ekonomik krizden dolayı büyümeye alanında düşüş yaşanmıştır. Ekonominin gelişmesinde yurt dışından gelen yatırımlar ve özellikle AB üyesi ülkelerin yatırımları etkili olmuştur. Polonya’ya dış ya-

³¹ http://www.aksiyon.com.tr/dosyalar/avrupa-nin-gizli-gucu-polonya_538214

³² <http://www.mfa.gov.tr/polonya-ekonomisi.tr.mfa>

³³ <http://www.mfa.gov.tr/polonya-ekonomisi.tr.mfa>

³⁴ <http://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/home/dislliskiler/ulkeler/ulke-detay/Polonya/html-viewer-ulkeler?contentId=UCM%23dDocName%3AEK>

tırımcılardan yıllık ortalama 11 milyar avro gelmektedir. 2007-2013 arasında AB'den gelen 67 milyar avroluk "nakit" mali yardım Polonya'nın ekonomik gelişmesine katkı sağlayan faktörlerin başında yer almaktadır. 2014-2020 arasında AB'den gelecek rakam ise 72 milyar avro olarak planlanmaktadır. Son çeyrek yüzyılda ekonomik gelişmenin etkisiyle şehirlerde yaşayan orta sınıfın gelirinde önemli artış yaşanmış ve ülke genelinde kişi başına gelir artmıştır. 2009'da tüm AB ülkeleri negatif büyümeye ve ekonomik daralma yaşarken birliğin yüzde 1,6'lık oraniyla pozitif büyüyen tek üyesi Polonya olmuştur. Ülkede kişi başına düşen yıllık gelir 10 000 avroyu aşmıştır.³⁵

Tablo 3: 2004-2014 Yılları Arasında Polonya'nın Dış Ticaret Göstergeleri
(Milyar Dolar)³⁶

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
İhracat	74	89	110	139	172	137	157	188	180	204	214
İthalat	88	102	126	164	210	150	174	209	191	206	217
Denge	-14	-13	-16	-25	-38	-13	-17	-21	-11	-2	-3
Hacim	162	191	236	303	382	287	331	397	371	410	431

Polonya'nın en çok ihracat yaptığı ülkelerin arasında Almanya, Fransa, İtalya, Büyük Britanya, Çek Cumhuriyeti, Rusya, Hollanda, İsviçre, Belçika, İspanya, Macaristan, Slovakya, ABD ve Ukrayna bulunmaktadır. İthalat yaptığı ülkelerin arasında ise Almanya, Rusya, Çin, Fransa, İtalya, Büyük Britanya, Çek Cumhuriyeti, Hollanda, Belçika, ABD, İspanya, İsviçre, Avusturya, Slovakya, Macaristan ve Güney Kore bulunmaktadır (Tablo 4).³⁷ Polonya'nın dış ticaret hacmi son 10 yılda istikrarlı şekilde artarak 2004 yılında 162 milyar dolardan, 2010 yılında 331 milyar dolara ve 2014 yılında da 431 milyar dolara yükselmiştir. Dış ticaret açığı ise son 10 yılda dalgalı bir azalma göstermiştir. 2004 yılında 14 milyar dolar olan dış ticaret açığı 2014 yılında 3 milyar dolara inmiştir. 2014 yılında ülkenin dış ticaret değerlerine baktığımızda 214 milyar dolarlık ihracat ve 217 milyar dolarlık da ithalat gerçekleştirildiğini görürüz (Tablo 3). Polonya %1,1'lik payı ile dünya ihracatında 25inci sırada gelmektedir. Buna karşılık dünya ithalatından %1,2 pay almakta olup 24üncü sıradadır. Polonya'nın son yıllarda dış ticaretinde görülen bu artış büyük ölçüde uluslararası şirketlerin AB pazarına yönelik üretimlerini Doğu Avrupa'ya kaydılmaları ve artan refah sonucu tüketimin de artmasıyla açıklanmaktadır. Bununla beraber, dünya pazarında

³⁵ http://www.aksiyon.com.tr/dosyalar/avrupa-nin-gizli-gucu-polonya_538214

³⁶ <http://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/home/disIlliiskiler/ulkeler/ulke-detay/Polonya/html-viewer-ulkeler?contentId=UCM%23dDocName%3AEK>

³⁷ <http://www.ito.org.tr/Dokuman/Ulke/Polonya.pdf>

yaşanan daralma, yerli firmaların iç pazara yönelik ilgisini arttırmış olup bu durum ithalat baskısı yaratmıştır.³⁸

Polonya'nın başlıca ihracat ürünleri şunlardır: otomobil ve motorlu taşıtlar, gemi ve uçak, et ve canlı hayvan, gıda ürünleri, giyim, dokuma ve tekstil ürünler, mobilya, ambalaj ve ağaç ürünleri, elektrikli ve elektronik ürünler, ilaç, plastik ve kimya sanayi ürünleri, lastik ve kauçuk ürünleri, metalürji ve demir-çelik ürünleri, kümes hayvanları, konsserve ürünler, dondurucu, ısıtıcı ve soğutucular, makyaj ve kozmetik sanayi ürünler, traş makineleri ve traş bıçakları, peynir ve süt ürünleri, seramik, çimento ve inşaat ürünleri, taş kömürü ve bakır teller, hayvansal ve bitkisel yağlar (Tablo 4).³⁹

Polonya'nın başlıca ithalat ürünleri şunlardır: ham petrol, petrol yağları ve doğalgaz, kara taşıtları için aksam ve parçalar, otomobil ve otomobil parçaları, yolcu ve yük gemileri, silah ve savunma sanayi ürünleri, kimya ve ilaç sanayi ürünler, mineraler ve yakıtlar, metalürji ve demir-çelik ürünleri, traktör ve tarım makineleri, makine teçhizatı, elektrik devresi teçhizatı, içki ve tütün ürünleri, kahve, kakao ve çikolata, tropikal meyveler ve sebzeler, motorlu taşıtlar, işlenmemiş alüminyum, elektrikli ve elektronik ürünler (Tablo 4).

³⁸ <http://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/home/dislliskiler/ulkeler/ulke-detay/Polonya/html-viewer-ulkeler?contentId=UCM%23dDocName%3AEK>

³⁹ Daha detaylı bilgi için bkz.

Atasoy, E. *Kitalar ve Ülkeler Coğrafyası*, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa, 2003, s. 375.

Bulatov A. S., *Strani i Regioni Mira: Ekonomiko-Poličeskiy Spravočnik*, Izdatelstvo Prospekt, Moskova, 2005, s. 128.

Mladenov, Ç. & Vladev, I. *Geografiya na Strani ot Europejskiya Sayuz*, Universitetsko Izdatelstvo "Episkop Konstantin Preslavski", Şumen, 2005, s. 133-134.

Atalay, İ. *Resimli ve Haritalı Dünya Coğrafyası*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 2001, s. 108.

Güler, İ. & Ertürk, M., *Kitalar ve Ülkeler Coğrafyası*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2005, s. 94.

Tablo 4: Polonya'nın Dış Ticaret Özellikleri⁴⁰

Polonya Cumhuriyeti'nin Dış Ticareti			
Başlıca İhracat Ürünleri	İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler	Başlıca İthalat Ürünleri	İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler
<ul style="list-style-type: none"> • otomobil ve motorlu taşıtlar, • gemi ve uçak, et ve canlı hayvan, • gıda ürünlerleri, • giyim ve trikotaj ürünleri, • dokuma ve tekstil sanayi ürünlerleri, • mobilya, ambalaj ve ağaç ürünlerleri, • elektrikli ve elektronik ürünler, • ilaç, plastik ve kimya sanayi ürünlerleri, • lastik ve kauçuk ürünlerleri, • metalürji ve demir-çelik ürünlerleri, • kümes hayvanları ve tavuk ürünlerleri, • konserve ve et ürünlerleri, • dondurucu, ısıtıcı ve soğutucu cihazlar, • makyaj ve kozmetik sanayi ürünlerleri, • traş makineleri ve traş başlıklar, • peynir ve süt ürünlerleri, • seramik, çimento ve inşaat ürünlerleri, • taş kömürü ve bakır teller, • hayvansal ve bitkisel yağlar 	Almanya, Fransa, İtalya, Rusya, Büyük Britanya, Belçika, Hollanda, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, İsveç, İspanya, Slovakya, ABD, Ukrayna	<ul style="list-style-type: none"> • ham petrol, petrol yağları ve doğalgaz, • kara taşıtları için aksam ve parçalar, • yolcu ve yük gemileri, • silah ve savunma sanayi ürünlerleri, • kimya ve ilaç sanayi ürünlerleri, • mineraller ve yakıtlar, • otomobil ve otomobil parçaları, • metalürji ve demir-çelik ürünler, • traktör ve tarım makineleri, • makine təchizatı, • elektrik devresi təchizatı, • içki ve tütün ürünlerleri, • kahve, kakao ve çikolata, • tropikal meyveler ve sebzeler, • kara taşıtları ve motorlu taşıtlar, • işlenmemiş alüminyum, • elektrikli ve elektronik ürünler. 	Almanya, Rusya, Çin, Fransa, İtalya, Büyük Britanya, Hollanda, Çek Cumhuriyeti, Belçika, ABD, İspanya, Avusturya, Slovakya, Macaristan, İsveç, Güney Kore.

⁴⁰ Daha detaylı bilgi için bkz.Atasoy, E. *Kitalar ve Ülkeler Coğrafyası*, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa, 2003, s. 375.Bulatov A. S., *Strani i Regioni Mira: Ekonomiko-Poličeskiy Spravočnik*, Izdatelstvo Prospekt, Moskova, 2005, s. 128.Mladenov, Ç. & Vladev, I. *Geografiya na Strani ot Evropejskiya Sayuz*, Universitetsko Izdatelstvo "Episkop Konstantin Preslavski", Şumen, 2005, s. 133-134.Atalay, İ. *Resimli ve Haritalı Dünya Coğrafyası*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 2001, s. 108.Güler, İ. & Ertürk, M., *Kitalar ve Ülkeler Coğrafyası*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2005, s. 94.

2007-2013 bütçe döneminde AB kaynaklarından Polonya'ya tahsis edilen kaynak 67 milyar avrodur. Ayrıca 2007-2009 yıllarında öngörülen büyümeye hedefinin üzerinde bir büyümeye yakalandığından, 2011-2013 dönemi için 633 milyon avroluk ek kaynak da tahsis edilmiştir. 2014-2020 AB bütçesi kapsamında yapısal fonlardan Polonya yaklaşık 80 milyar avro tutarında yardım alacaktır.⁴¹ Polonya, UNCTAD'ın 2011 yılı Dünya Yatırım Raporu'nda yabancı yatırımlar için en cazip altıncı ülke olarak nitelendirilmiş ve bu kriterde 5 basamak yükselmiştir. Polonya, 2008-2009 mali krizi boyunca pozitif büyümeye gösteren yegane AB üyesi ülke olmuştur.⁴²

Tablo 5: 2010-2015 Yılları Arasında Polonya'nın Temel Ekonomik Göstergeleri⁴³

	2010	2011	2012	2013	2014	2015 ⁴⁴
GSYİH (milyar dolar, piyasa döviz kuruna göre)	469,1	514,9	489,9	517,7	550,3	480,9
GSYİH (milyar Zloti)	1 414	1 526	1 595	1 636	1 735	1 812
Büyüme (%)	3,9	4,5	2,1	1,6	3,4	3,6
Kişi başına GSYİH (dolar, satın alma gücü paritesine göre)	20 341	21 643	22 640	23 338	24 501	25 736
İşsizlik (%)	12,1	12,4	12,8	13,5	12,3	10,9
Enflasyon (%)	3,1	2,7	1,1	0,8	0,1	-0,5
İhracat-fob (milyon dolar)	165 901	184 152	181 100	197 784	209 175	212 818
İthalat-fob (milyon dolar)	177 683	201 601	190 341	196 932	210 039	213 539
Cari İşlemler Dengesi (milyon dolar)	-24 064	-27 057	-17 568	-7 014	-7 069	-5 492
Döviz Kuru Zl:\$ (ortalama)	3,02	2,96	3,26	3,16	3,15	3,77
Döviz Kuru Zl:€ (ortalama)	3,99	4,12	4,19	4,20	4,18	4,05

Polonya, Rusya hariç, Doğu Avrupa'nın en büyük ekonomisidir ve AB'nin en hızlı büyüyen ülkelerinin başında gelir. 2010 yılında 469,1 milyar dolar olan GSYİH'nın 2015 yılında 480 milyar doları aşması beklenmektedir (Tablo 5). 2010-2015 yılları arasında kişi başına düşen GSYİH 20 341 dolardan 25 736 dolara yük-

⁴¹ <http://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/home/dislliskiler/ulkeler/ulke-detay/Polonya/html-viewer-ulkeler?contentId=UCM%23dDocName%3AEK>

⁴² <http://www.polonyarehberi.com/polonyanin-genel-ekonomik-yapisi>

⁴³ <http://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/home/dislliskiler/ulkeler/ulke-detay/Polonya/html-viewer-ulkeler>

⁴⁴ Tahmini değerler.

selmiş ve Çek Cumhuriyeti ile birlikte Doğu Avrupa ülkeleri arasında en yüksek refah düzeyine ulaşan ülke olmuştur. Ülkede son 3 yılda enflasyon %1'in altında olup aynı dönemde işsizlik oranları da %10 ile %15 arasında dalgalı bir grafik izlemiştir (Tablo 5). Bir başka anlatımla hızla büyüyen ekonomisi, düşük dış ticaret açığı, düşük enflasyon oranları ve düşük işsizlik oranları ile Polonya, AB'nin en istikrarlı ekonomiye sahip ülkelerindendir.

Polonya ekonomisini etkileyen en önemli gelişme, 1 Mayıs 2004 tarihinde gerçekleşen AB tam üyeliğidir. Polonya, AB'ye üyeliğini izleyen dönemde ekonominin modernizasyonu, yaşam standartlarının yükseltilmesi ve işsizliğin azaltılması bakımından önemli gelişmeler kaydetmiş, makroekonomik istikrar ile birlikte yüksek büyümeye hızı yakalamıştır. Polonya'nın AB tek pazarına entegrasyonu, malların ve sermayenin serbest dolaşımı ve yatırım ortamını iyileştiren diğer reformlar Polonya'ya yüksek miktarlarda AB ve diğer ülkeler kaynaklı sermayeyi getirmiştir. Tam üyelik sonrasında Polonya'nın AB ülkeleriyle dış ticareti yaklaşık %70 oranında artmış, benzer bir eğilim diğer ülkeler ile ticarette de görülmüştür. Bu gelişmeler, Polonya'nın iç dinamikleriyle birlikte tam üyeliği izleyen beş yılda ortalama %5 oranında ekonomik büyümeye sağlamıştır. Polonya'nın iç ve dış pazarlarındaki büyümeye, yabancı sermaye ile birlikte önemli kapasite artışlarına imkân tanımıştır. Benzer şekilde, AB'nin ortak tarım politikasının sağladığı destekler, Polonyalı çiftçilerin gelirinin 2000 yılından itibaren %90 oranında artmasını sağlamıştır. Tam üyelik öncesinde 27 üyesi AB'nin kişi başı ortalama GSYİH'nın %49'una sahip olan Polonya, bu oranı %56'ya çıkarmıştır.⁴⁵

6. Polonya'nın Tarım Coğrafyası Özellikleri

Tarım sektörü Polonya ekonomisinin en önemli kollarından biridir. Ulusal gelirin %4,5'ini oluşturan tarım sektöründe ulusal aktif nüfusun %17,4'ü (2005 yılı) çalışmaktadır. Bugün tarım sektöründe çalışanların toplam istihdam edilen nüfus içindeki payı %15'in altına düşmüştür ve düşmeye de devam etmektedir.⁴⁶ Rusya ve Ukrayna'dan sonra Avrupa'nın en geniş tarım arazilerine sahip ülkesi olan Polonya hem bitkisel hem de hayvansal ürünler bakımından Avrupa'nın en büyük üreticilerinin başında gelir. Ülkedeki tarım arazilerinin büyüklüğü 18,4 milyon hektar olup Polonya yüzölçümünün %59'unu kaplamaktadır. Toplam tarım arazilerinin %76'sını ekilebilir alanlar (14,1 milyon hektar), %12,9'unu çayır ve meralar (4 milyon hektar) ve %0,9'unu meyve bahçeleri (0,3 milyon hektar) oluşturmaktadır. Polonya sınırları

⁴⁵ <http://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/home/disIlliiskiler/ulkeler/ulke-detay/Polonya/html-viewer-ulkeler>

⁴⁶ Bektaşoğlu, S. *Polonya Ülke Raporu*, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi, Ankara, 2011, s. 5.

içindeki tarım arazilerinde yaklaşık 2 milyon özel çiftçi birliği, çiftçi ailesi, girişimci, kooperatif veya tarım şirketi faaliyette bulunmaktadır. Tarımsal nüfusun %56'sı tahıl üretiminde, %18'i yem bitkilerinde, %16'sı patates tarımında, %5'i endüstri bitkilerinde ve %5'i sebze tarımında çalışmaktadır. Arazi mülkiyeti incelemesinde ise Polonya'nın tarımsal arazisinin %92,3'üne tekabül eden 17,0 milyon hektarın özel sektör mülkiyetinde, geriye kalan 1,4 milyon hektarın ise kamu sektörünün elinde bulunduğu görülmektedir.⁴⁷ Ayrıca Polonya'da ortalama tarımsal işletme büyülüğu 8,2 hektar olup aile işletmelerinin yaklaşık 1/3'i kendi ihtiyaçlarını karşılamak için tarımsal üretim yapmaktadır.⁴⁸

Polonya bazı tarım ürünlerinin üretiminde Avrupa ve dünyada önemli bir konumdadır. Elma üretiminde Avrupa'da birinci; üzüm, çavdar, ahududu üretiminde Avrupa ve dünyada ikinci sırada yer almaktadır. Diğer taraftan patates, çilek, soğan, şeker pancarı, buğday, süt, domuz eti üretiminde Avrupa ve dünyada ilk ondadır. Kişi başına patates üretiminde dünya birincisi olan Polonya, 1990'lı yıllarda dünyanın en büyük üç patates üreticisinden biriydi.⁴⁹ Fakat son dönemde patates üretiminde ciddi bir gerileme gözlenmektedir. Örneğin 1985 yılında ulusal patates üretimi 36,5 milyon ton iken 2011 yılında 8,2 milyon tona kadar gerilemiştir. Polonya, Avrupa'nın en büyük elma, armut ve çilek ihracatçılarının başında gelir. Ülkenin yıllık meyve üretimi 2,7 ile 4,5 milyon ton arasında değişmektedir. Buğday, arpa ve çavdar ülkede en yaygın yetiştirilen tahillardır; soğan, lahana, patates ve havuç ise ülkede en yaygın yetiştirilen sebzelerdir.⁵⁰

Son dönemde Polonya'da yılda ortalama 28 ile 34 milyon ton arasında tahıl üretilmektedir ve bunun 9 milyon tondan fazlası buğday ve 5 milyon tondan fazlası arpadır. Örneğin 1971 yılında Polonya sadece 5,4 milyon ton buğday üretirken 2009 yılında üretim 9,7 milyon tona ulaşmış ve dünyanın en büyük 13üncü buğday

⁴⁷ <http://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/home/disIlliskiler/ulkeler/ulke-detay/Polonya/html-viewer-ulkeler?contentId=UCM%23dDocName%3AEK>

⁴⁸ Bektaoğlu, S. *Polonya Ülke Raporu*, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, Ankara, 2011, s. 5.

⁴⁹ Rusya ve Çin'den sonra patates üretiminde dünya üçüncüsü Polonya'dır. Tümerterkin, E. & Özgür, N. *Ekonomik Coğrafya. Küreselleşme ve Kalkınma*. Çantay Kitabevi, İstanbul, 1999, s. 153.

⁵⁰ Polonya'nın tarım coğrafyası ile ilgili daha detaylı bilgi için bkz. Volskiy, V. V., Kuzina, I. M., Ivanova, I. S., Fetisov, A. S., *Sotsialno-Ekonomičeskaya Geografiya Zarubejnogo Mira*, Izdatelstvo Drofa, Moskova, 2001, s. 291.

Atasoy, E. *Kitalar ve Ülkeler Coğrafyası*, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa, 2003, s. 382.

Bulatov A. S., *Strani i Regioni Mira: Ekonomiko-Poličeskiy Spravočnik*, Izdatelstvo Prospekt, Moskova, 2005, s. 127-128.

Mladenov, Č. & Vladov, I. *Geografiya na Strani ot Evropejskiya Sjuz*, Universitetsko Izdatelstvo "Episkop Konstantin Preslavski", Şumen, 2005, s. 130-131.

Atalay, İ. *Resimli ve Haritalı Dünya Coğrafyası*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 2001, s. 188.

üreticisi olmuştur.⁵¹ Son dönemde yulaf üretimi dalgalı bir grafik izlese de Polonya dünyanın en büyük yedi yulaf üreticisinden biridir. Ayrıca Polonya şeker pancarı üretiminde dünya sekizincisidir ve Avrupa kıtasının ilk beş büyük üreticisinden biridir. İklim koşullarına bağlı olarak ülkenin yıllık şeker pancarı üretimi 11 ile 17 milyon ton arasında değişmektedir.⁵² Örneğin 1961 yılında ülkede 11,5 milyon ton şeker pancarı üretilirken 1971'de 12,6; 1981'de 15,9; 1991'de 11,4; 2001'de 13,0 ve 2009'da da 10,8 milyon ton şeker pancarı üretilmiştir.⁵³ İklim koşullarından dolayı Polonya'da narenciye, zeytin, çay, kahve, muz ve pamuk tarımı yapılamamaktadır. Fakat tütünde Türkiye, Bulgaristan ve Yunanistan ile birlikte Avrupa'nın en büyük dört üreticisinden biridir.⁵⁴

BDT ülkeleri hariç Avrupa ülkeleri arasında çayır ve mera alanı büyülüğu bakımından (yaklaşık 4 milyon hektar) Polonya üçüncü sırada yer almaktadır. Bu geniş otlağ ve meralar hayvancılığın gelişimi için uygun bir ortam sağlamıştır. Ülkede özellikle büyükbaş hayvancılık, at ve domuz besiciliği gelişmiştir: 19 milyondan fazla domuz, 10 milyondan fazla büyükbaş, 55 milyondan fazla kümes hayvanı, 3 milyondan fazla at beslenmektedir. Polonya at besiciliği bakımından Avrupa ikincisi ve dünya dördüncüsüdür. Almanya, İspanya ve Rusya ile birlikte Polonya, Avrupa'nın en fazla domuz besleyen ilk dört ülkesinden biridir. Küçükbaş hayvancılığın gelişimi için fiziki koşulların uygun olmamasından dolayı koyun ve keçi besiciliği yaygın değildir. Ülkedeki toplam koyun sayısı 600 000'den azdır.⁵⁵

Polonya'da hayvancılık esas olarak domuz, inek, kümes hayvanları, at ve sığır besiciliğine dayanır. Burada büyükbaş hayvancılığın, kümes hayvancılığının ve domuz besiciliğinin yaygın olması et ve et ürünlerini sanayisinin gelişmesine yol açmıştır.

⁵¹ Doğanay, H., Özdemir, Ü., Şahin, İ. F., *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2011, s. 226.

⁵² Mladenov, Ç. & Vladev, İ. *Geografiya na Strani ot Europejskiya Sayuz*, Universitetsko Izdatelstvo "Episkop Konstantin Preslavski", Şumen, 2005, s. 130.

⁵³ Doğanay, H., Özdemir, Ü., Şahin, İ. F., *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2011, s. 238.

⁵⁴ Doğanay, H., Özdemir, Ü., Şahin, İ. F., *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2011, s. 236.

⁵⁵ Daha detaylı bilgi için bkz.

Volskiy, V. V., Kuzina, İ. M., İvanova, İ. S., Fetisov, A. S., *Sotsialno-Ekonomičeskaya Geografiya Zarubejnogo Mira*, Izdatelstvo Drofa, Moskova, 2001, s. 291.

Atasoy, E. *Kitalar ve Ülkeler Coğrafyası*, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa, 2003, s. 382.

Bulatov A. S., *Strani i Regioni Mira: Ekonomiko-Poličeskiy Spravočnik*, Izdatelstvo Prospekt, Moskova, 2005, s. 127-128.

Mladenov, Ç. & Vladev, İ. *Geografiya na Strani ot Europejskiya Sayuz*, Universitetsko Izdatelstvo "Episkop Konstantin Preslavski", Şumen, 2005, s. 130-131.

Atalay, İ. *Resimli ve Haritalı Dünya Coğrafyası*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 2001, s. 188.

Bugün et üretiminde dünyada 16ncı ve Avrupa'da yedinci sırada yer alan Polonya son dönemde Türkiye'ye yüksek miktarda et ihrac etmiştir. Mandıracılık faaliyetlerinin ve süt ürünleri endüstrisinin gelişmiş olduğu Polonya, süt üretiminde dünyada 10uncu ve Avrupa'da altıncı sıradadır.⁵⁶ Özette Polonya, Avrupa kıtasının en büyük et, süt, tahıl, patates ve yumurta üreticilerinden biridir. Deniz ve tatlı su balıkçılığı, arıcılık ve kanola üretimi ise yöresel olarak gelişmiştir. Polonya topraklarının yaklaşık %28'i ormanlarla kaplıdır ve bunun sonucunda hem mobilya, kağıt ve ambalaj sanayi gelişmiştir hem de kereste üretimi yaygındır. 2007 yılındaki 32 461 000 m³'luk kereste üretimi ile Polonya dünyada 10uncu ve Avrupa'da⁵⁷ dördüncü sırada yer almıştır.⁵⁸

7. Polonya'nın Sanayi Coğrafyası Özellikleri

Çek Cumhuriyeti ile birlikte Doğu Avrupa'nın ileri düzeyde sanayileşmiş ülkelerinin başında kuşkusuz Polonya gelmektedir. 1990 sonrasında devletçi-sosyalist sistemden serbest piyasaya geçişle birlikte hem özel sektörün sanayi üretimi içindeki payı hızla artmış hem Batı Avrupa şirketleriyle iş birliği güçlenmiş hem de sanayi kuruluşları teknolojik modernizasyona yönelmiştir. Özelleştirme ve modernizasyon 1990-2010 yılları arasında sanayinin Polonya'daki iki sihirli kelimesidir. Polonya endüstrisi, siyasi ve ekonomik rejimin değiştiği 1990 yıldan itibaren köklü bir yeniden yapılanma sürecine girmiştir, sosyalist dönemden kalma eski teknolojili ve devlet desteği ile ayakta durabilen madencilik, demir-çelik, gemi inşa ve demiryolu ekipmanı üretimi gibi ağır sanayi işletmeleri zaman içerisinde kapanmış veya el değiştirmiştir. Ülke sınırları içindeki imalat sanayi tesisleri ise AB ile bütünlleşme sürecinde ve büyük ölçüde yabancı sermaye desteği ile otomotiv, elektronik, dayanıklı tüketim malları ve gıda sanayi gibi ihracat odaklı hafif endüstrilere yönelmiştir.⁵⁹

Bugün Polonya'nın en gelişmiş sanayi kollarının başında şunlar gelmektedir:

- Makine ve metalürji sanayi
- Otomobil, vagon ve kara taşıtları sanayi
- Uçak ve gemi üretimi sanayi
- Kimya, seramik ve petro-kimya sanayi
- Kozmetik, iplik ve trikotaj sanayi
- Çimento ve ilaç sanayi

⁵⁶ <http://polona.ru/content/view/72/35/>

⁵⁷ Rusya ve Türkiye hariç.

⁵⁸ Doğanay, H., Özdemir, Ü., Şahin, İ. F., *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2011, s. 258.

⁵⁹ <http://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/home/dislliskiler/ulkeler/ulke-detay/Polonya/html-viewer-ulkeler?contentId=UCM%23dDocName%3AEK>

- Kauçuk, boyalı ve cam sanayi
- Lastik, seramik ve plastik sanayi
- Gıda, konserve, tüütün ve içki sanayi
- Et, süt ve meyve suyu sanayi
- Deniz ürünleri ve balık işleme sanayi
- Giyim, dokuma ve tekstil sanayi
- Elektrikli ve elektronik ürünler sanayi
- Mobilya ve orman ürünleri sanayi
- Demir-çelik, bakır ve alüminyum sanayi

Makine sanayi ülkenin en gelişmiş sanayi kollarının başında gelir. Gemi sanayi, uçak sanayi, otomobil sanayi, lokomotif ve vagon sanayi ise makine sanayinin en gelişmiş alt kollarıdır. Polonya, dünyanın en büyük on gemi üreticisinden biridir. Özellikle balıkçılık amaçlı gemi üretimi ülkede çok gelişmiştir. Gdańsk ve Szczecin kentleri Polonya'da gemi üretim sanayinin merkezleridir. Deniz ticaret filo büyülüğu bakımından Avrupa'da ilk 15 ülke grubunda yer alan Polonya'da deniz taşımacılığı ve deniz araçları sanayisi hızla gelişmektedir. Polonya'da havacılık sanayi köklü bir geçmişi sahip olup özellikle helikopter ve hafif uçak üretimine yönelik imalatı bulunmaktadır. Orta ve küçük ölçekli çok sayıda firma uluslararası havacılık sanayisine aksam ve parça tedarik etmektedir. Otomobil, kamyon ve minibüs gibi kara taşıtları sanayi de ülkede yaygındır. Motorlu taşıtlardan Opel, Nissan, Fiat, GM ve Volkswagen gibi dünya markaları Polonya'da üretilmektedir. Polonya otomotiv üretiminde dünya ülkeleri arasında 18inci, Avrupa ülkeleri arasında ise yedinci sırada yer almaktadır. 2009 yılında ülke genelinde 16,5 milyon motorlu araç tespit edilirken bugün bu sayı 20 milyona yaklaşmıştır. Ülke sınırları içinde sadece trafiğe kayıtlı olan otomobillerin sayısı bugün 15 milyonu aşmaktadır.⁶⁰

Belskoe Bela, Varşova, Lyublin, Szczecin, Strahovitse, Keltse, Elç ve Nisa Polonya'nın en önemli otomobil üretim kentleridir. Vrotslav ve Jelena Gura kentlerinde ise lokomotif ve tren vagonları üretilmektedir. Katovitse ve Varşova'da büyük traktör fabrikaları faaliyet göstermektedir. Bugün Polonya'nın ürettiği "Varinski" ve "Ursus" marka makineler bütün dünyada tanınmakta ve satılmaktadır. Ayrıca Vrotslav, Katovitse ve Varşova'da bulunan çok sayıda fabrika televizyon, radyo, beyaz eşya ve başka elektronik ürünler üretmektedir.⁶¹

⁶⁰ Bektaşoğlu, S. *Polonya Ülke Raporu*, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, Ankara, 2011, s. 49.

⁶¹ Mladenov, Ç. & Vladov, İ. *Geografiya na Strani ot Evropejskiya Sayuz*, Universitetsko Izdatelstvo "Episkop Konstantin Preslavski", Şumen, 2005, s. 132.

Fiat ve GM firmalarının Silezyada, Volkswagen firmasının Poznanda bulunan tesislerinde 1 milyon civarında binek otomobil ve hafif ticari araç üretilmektedir. Polonya'nın ağır vasıta (otobüs, kamyon ve hibrit toplu taşıma araçları) üretim kapasitesi daha küçük çaplıdır. Başta dizel motor üretimi olmak üzere, otomotiv sektörünü destekleyen ve yabancı sermaye ağırlıklı güçlü bir yan sanayi bulunmaktadır. Benzer bir eğilim, tüketici elektroniki için de söz konusu olup Polonya, AB'nin en büyük LCD ekran üreticisi ve ikinci büyük elektrikli ev aletleri üreticisidir. Dell, LG, Sharp, Funai, Toshiba, Elektrolux, Daewoo, Bosch, Indesit ve Whirlpool gibi büyük uluslararası firmalar üretimlerini Polonya'ya kaydirmışlardır. Polonya yazılım şirketlerinin de AB içerisindeki faaliyetleri artmaktadır.⁶²

Kimya sanayisinin alt dalları olan ilaç sanayi, boyalı sanayi, petro-kimya sanayi, kauçuk sanayi, gübre sanayi ve plastik ürünler sanayi Polonya'da çok gelişmiştir. Plotsk, Glivitse, Hojuv, Zabje, Krakov, Tarnuv, Poznan, Lodz, Valbjih ve Szczecin kentlerinde çok sayıda kimya sanayi tesisi faaliyet göstermektedir. Cam, çimento, seramik, mobilya ve orman ürünleri sanayileri de ülkede yaygındır. Kimya sanayi; sülfürik asit, sentetik elyaf, kaustik soda, sentetik boyalı ve kimyasal gübre gibi alanlarda hacimli üretim potansiyeline sahip olup plastik ve türevleri önemli gelişme göstermiştir. Petro-kimya sektöründe faaliyette bulunan ve halen devlet kontrolündeki büyük firmalar Plock ve Gdansk'taki rafinerilerde önemli miktarda kok ve petrol işleme potansiyeline sahiptir. Bu firmalar dünyanın pek çok ülkesinde petrol ve gaz sondajı yapmaktadır. Polonya'nın sosyalist dönemden kalma eczacılık firmaları modernleştirilerek el değiştirmiştir ve ülkenin bu alandaki üretim potansiyeli uluslararası firmaların yatırımlarıyla büyümektedir. Polonya, son dönemde, yenilenebilir enerjiye yönelik yatırımlara büyük önem vermektedir.⁶³

Polonya, tekstil ve hazır giyim sıralamasında dünyanın en büyük 20 ülkesinden biridir. Ülkedeki giyim, dokuma ve tekstil sanayi Çin, Bangladeş, Türkiye, Hindistan gibi Asya ülkelerinin oluşturduğu sert piyasa rekabetinde gelişmeye çalışmaktadır. Tekstil sanayinin merkezi olan Lodz kenti, Polonya'nın *Manchester'i* olarak tanımlanmaktadır. Szczecin, Varşova, Bidgoş, Byalstok, Jirarduv, Jelena Gura, Vrotslav, Valbjih ve Çenstohova kentleri en önemli tekstil merkezleridir.⁶⁴ Bugün Polonya sınırları içinde hazır giyim sanayide faaliyet gösteren firmaların toplam sayısı 44 000 civarında olup bunlardan sadece 1 000 kadarı 20 kişinin üzerinde işçi istihdam etmektedir;

⁶² <http://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/home/disIlliiskiler/ulkeler/ulke-detay/Polonya/html-viewer-ulkeler?contentId=UCM%23dDocName%3AEK>

⁶³ <http://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/home/disIlliiskiler/ulkeler/ulke-detay/Polonya/html-viewer-ulkeler?contentId=UCM%23dDocName%3AEK>

⁶⁴ Mladenov, Ç. & Vladev, İ. *Geografiya na Strani ot Evropejskiya Sayuz*, Universitetsko Izdatelstvo "Episkop Konstantin Preslavski", Şumen, 2005, s. 132-133.

geriye kalanların büyük bir bölümü ise 10 kişiden az işçi çalıştırınan küçük sanayi kuruluşlarıdır.⁶⁵

Ayakkabı, deri, pamuklu dokuma ve trikotaj sanayilerinin gelişim gösterdiği Polonya'da çok güçlü bir gıda sanayi de mevcuttur. Gıda işleme sanayi, Polonya'nın büyümeye devam eden sektörlerindendir. Bu sektörün yarattığı katma değer 6 milyar dolar civarındadır ve GSYİH'nın %6'sına karşılık gelmektedir. Şeker, et, süt, konserve, un ve unlu mamuller, bira ve içki sanayileri de Polonya'da yaygın olan başlıca gıda sanayi kollarıdır.⁶⁶

8. Polonya'nın Turizm Coğrafyası Özellikleri

Kuzey ve Güney Avrupa ile Doğu ve Batı Avrupa ülkeleri arasında köprü konumunda yer alan Polonya, yedi farklı ülke ile sahip olduğu kara sınırı sayesinde özellikle kısa süreli seyahatler ve transit turizm açısından sürekli gelişme gösteren bir Baltık ülkesidir. 1990 yılında, ziyaret edilen turist sayısı bakımından dünya sıralamasında ilk 15'e girememeyen Polonya, 2000 yılında bunu başarmıştır. 1980-1990 yılları arasındaki sosyalist dönemde ülkeyi yılda sadece 3-4 milyon turist ziyaret ederken 2000-2015 boyunca bu sayı 12 ile 20 milyon arasında dalgalı bir değişim göstermiştir. 1997 yılında ulusal turizm gelirleri 8,7 milyar dolara ulaşmış fakat sonraki yıllarda bir azalma görülmüştür. Örneğin 1999 yılında, 6,1 milyar dolar turizm geliri ile Polonya dünya sıralamasında 17nci olmuştur. Bir başka anlatımla, sosyalist politikaların terk edilmesi ve Batı yanlısı serbest ekonomi politikalarına geçişle turist sayısında adeta patlama yaşanmıştır. Örneğin 1990 yılında ülkeyi sadece 3,4 milyon turist ziyaret ederken 2005 yılında bu sayı 15 milyonu aşmıştır.⁶⁷ 2014 yılında 16 milyonluk ziyaretçi kitlesiyle Polonya, Avrupa'da en çok ziyaret edilen sekizinci ülke olmuştur.⁶⁸

Bugün Rusya ve Polonya, Doğu Avrupa'nın en çok ziyaret edilen ve en yüksek turizm gelirine sahip ülkeleridir. 2004 yılında Polonya'nın AB üyeliği resmen başlamış ve üye ülkeler arasında serbest dolaşım ve turistik seyahatler hızla artmıştır. 2004-2015 yılları arasında bir yandan Polonyalı vatandaşların AB ülkelerine yönelik ziyaretlerinin sayısında diğer yandan da AB üyesi ülkelerden Polonya'ya gelen turist sayısında hızlı bir artış gözlenmiştir.⁶⁹

⁶⁵ Bektaşoğlu, S. *Polonya Ülke Raporu*, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, Ankara, 2011, s. 44.

⁶⁶ Mladenov, Ç. & Vladev, İ. *Geografiya na Strani ot Evropejskiya Sayuz*, Universitetsko Izdatelstvo "Episkop Konstantin Preslavski", Şumen, 2005, s. 132-133.

⁶⁷ Özgürç, N. *Turizm Coğrafyası. Özellikler ve Bölgeler*. Çantay Kitabevi, İstanbul, 2011, s. 211-212.

⁶⁸ Avrupa ülkeleri arasında -Rusya ve Türkiye hariç- yapılan değerlendirmedir.

⁶⁹ Polonya'da tatil yapmayı planlayanlar Polonya Ulusal Turizm Enformasyon Bürosu'na başvurabilir. İnternet ortamında 20'den fazla dilde hizmet veren bu büroda Polonya ile ilgili pek çok bilgi mevcuttur: <http://www.poland.travel>

Bugün Polonya'da dağ ve kış sporları turizmi, sağlık turizmi ve termal turizm, deniz turizmi, kırsal ve ekolojik turizm, kültür ve tarih turizmi, av turizmi, inanç turizmi, alışveriş turizmi ve transit turizm yaygındır. Varşova ve Krakow kentleri, Mazur Göller Yöreni, Zakopane, Gnezno, Auschwitz Nazi Toplama Kampı, Malbork Kalesi, Karpat ve Tatra dağları, Wieliczka'daki tuz madenleri, Krinnitsa, Tarihi Zamosc şehri, Yasna Gora Manastırı, Torun ve Vrotslav kentleri, Muskauer Parkı, Puszcza Białowieska (Białowieża Forest) Milli Parkı ve Baltık kıyıları ülkenin en çok ziyaret edilen yerlerinin başında gelir.⁷⁰ Polonya'nın UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer alan mekânları ve ülke sınırları içinde bulunan milli parkları her yıl binlerce turist ağırlar ve bu nedenle de ülkenin en cazip turizm merkezlerinin başında gelir.⁷¹

UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne⁷² kaydedilme sırasına göre Polonya'nın turistik cazibeleri şunlardır:⁷³

1. Tarihi Krakow Şehri (1978)
2. Wieliczka Tuz Madeni (1978)
3. Auschwitz-Birkenau Nazi Toplama Kampı (1979)
4. Białowieża Ormanı (1979)
5. Tarihi Varşova Şehri (1980)
6. Tarihi Zamość Şehri (1992)
7. Malbork Kalesi (1997)
8. Toruńdaki Ortaçağ Anıtları (1997)
9. Kalwaria Zebrzydowska (1999)

⁷⁰ Polonya'nın turizm kaynakları ve potansiyeli ile ilgili b.kz.

Kirpa, S. & Novik, T. & Kolomiyçuk, M., *Polşa-Putevoditel*, Oranjeviy Gid, İzdatelstvo "Eks-mo", Moskova, 2014.

Shlecht, N. *Polşa*, Putevoditel-Berlitz, İzdatelstvo Flir, Moskova, 2012.

Herbener, S. & Elvers, R., *Polşa*, Russkiy Gid "Poliglot", İzdatelstvo "Ayaks-Prress", Moskova, 2013.

Velikov, V. Stoyanova, M. Vladeva, R. *Geografiya na Turizma*, İzdatelstvo Matkom, Sofya, 2007.

⁷¹ Polonya'daki cazip turistik noktalar ile ilgili b.kz. Velikov, V. Stoyanova, M. Vladeva, R. *Geografiya na Turizma*, İzdatelstvo Matkom, Sofya, 2007, s. 152-154.

⁷² Dünya Mirası Listesi, UNESCO'ya bağlı Dünya Mirasları Komitesi tarafından belirlenen ve bulundukları ülkenin devleti tarafından korunması garanti edilen, tüm dünya için önemli bir değer taşıdığı kabul edilen doğal ve kültürel varlıkların yer aldığı bir listedir. Tüm insanlığın ortak geçimini oluşturan değerlerin korunmasında uluslararası işbirliğini mümkün kılmayı amaçlayan UNESCO, kültürel ve doğal kriterleri ile özgün olan varlıklarını listeye almaktadır. 2011 yılı sonu itibarıyle dünya genelinde Dünya Mirası Listesi'ne kayıtlı 936 kültürel ya da doğal varlık bulunmaktadır. Bunların 725 tanesi kültürel, 183 tanesi doğal, 28 tanesi ise karma (kültürel/natural) varlıktır. Türkiye, UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde 15 alan olsa Polonya 14 alan ile yer almaktadır. Daha detaylı bilgi için b.kz. <http://whc.unesco.org/pg.cfm?cid=31>

⁷³ <http://whc.unesco.org/pg.cfm?cid=31>

10. Jawor ve Swidnica Barış Kiliseleri (2001)
11. Güney Polonya'daki Tahta Kiliseler (2003)
12. Park Muzakowski (2004)
13. Wroclaw'daki Asırlık Salon (2006)
14. Kaprat Bölgesi'ndeki Tarihi Tahta Kiliseler (2013)

Polonya'daki coğrafi ve ekolojik zenginlikler, flora ve fauna çeşitliliği, hidrografik ve jeomorfologik çekicilikler birçok koruma alanının ve milli parkın kurulmasına yol açmıştır. Bugün ülke sınırları içinde Çevre Bakanlığı'na bağlı hizmet veren 23 milli parkın toplam alanı 300 000 hektarı aşmaktadır ve bu parklar hem yurt içinden hem de yurt dışından gelen meraklı turistlere yıl boyunca hizmet vermektedir. Bu parklardan sadece biri (Białowieża Ormanı Milli Parkı) aynı zamanda UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde de yer almaktadır. Fakat 6 tanesi, UNESCO Biosfer Koruma Listesi'ndedir. Polonya'daki milli parkların kapladığı toplam alan ülke yüzölçümünün %0,5'ini oluşturmaktadır. 1947 yılında kurulan Białowieża Ormanı Milli Parkı Polonya'daki en eski, 2001 yılında kurulan Ujście Warty Milli Parkı da en yeni milli parktır.

Resmi açılış tarihine göre Polonya'da yer alan milli parklar şunlardır:⁷⁴

1. Białowieski Milli Parkı (1947)
2. Świętokrzyski Milli Parkı (1950)
3. Tatralski Milli Parkı (1954)
4. Pieniński Milli Parkı (1954)
5. Babiogórski Milli Parkı (1955)
6. Ojcowski Milli Parkı (1956)
7. Wielkopolski Milli Parkı (1957)
8. Kampinoski Milli Parkı (1959)
9. Karkonoski Milli Parkı (1959)
10. Woliński Milli Parkı (1960)
11. Słowiński Milli Parkı (1967)
12. Bieszczadzki Milli Parkı (1973)
13. Roztoczański Milli Parkı (1974)
14. Gorczański Milli Parkı (1981)
15. Wigierski Milli Parkı (1989)
16. Poleski Milli Parkı (1990)
17. Drawieński Milli Parkı (1990)

⁷⁴ <http://polandinfo.ru/Container/Details/2235>

18. Góra Stołowych Milli Parkı (1993)
19. Biebrzański Milli Parkı (1993)
20. Magurski Milli Parkı (1995)
21. Bory Tucholskie Milli Parkı (1996)
22. Narwiański Milli Parkı (1996)
23. Ujście Warty Milli Parkı (2001)^{75 76}

Tablo 6: 2012 Yılında Polonya'ya Gelen Yabancı Kişi ve Turistlerin Ülkelere Göre Dağılımı

	Toplam Gelen Kişi Sayısı (1 000 kişi)	2011 Yılına Göre Değişim (%)	Gelen Turist Sayısı (1 000 kişi)	2011 Yılına Göre Değişim(%)
Toplam Gelen	67 390	11	14 840	11
Avrupa Birliği⁷⁵	52 565	9	9 165	5
Almanya	26 720	4	4 800	5
Büyük Britanya	540	8	500	9
Hollanda	390	0	355	1
Avusturya	360	1	325	3
İtalya	320	2	295	4
Fransa	280	0	240	0
İsveç	205	11	180	13
Çek Cumhuriyeti	12 380	14	205	5
Slovakya	6 630	18	110	10
Litvanya	3 010	24	615	-2
Letonya	385	7	330	10
Macaristan	235	2	210	5
Schengen Dışındaki Komşu Ülkeler	13 330	20	4 220	28
Ukrayna	6 740	16	1 930	22
Belarus	3 920	14	1 620	33
Rusya	2 670	44	670	34
Denizaşırı Ülkeler	545	10	520	9
ABD	300	11	280	12
Diger Denizaşırı Ülkeler ⁷⁶	245	9	240	7
Dünyanın Geri Kalan Ülkeleri	950	14	935	16

⁷⁵ AB üyesi olan 27 ülkenin toplamı.

⁷⁶ Diğer denizaşırı ülkeler grubunda yer alanlar Kanada, Avustralya, Japonya ve Güney Kore'dir.

Son çeyrek yüzyılda Polonya, dünyanın en çok turist çeken ülkeler sıralamasında ilk 20'de yer almaya başlamıştır. Aslında eski Sovyet bloğundan ve Birleşik Almanya'dan bu ülkeye geçen günübirlikçilerle toplam ziyaretçi sayısı 50-60 milyonu bulmaktadır. ABD'den gelen Polonya kökenlilerin ya da atası Polonyalı olanların (10 milyon Amerikan'ın atası Polonyalıdır) bu ziyaretlerde büyük payı vardır. Turizmi bu etnik yapıdan daha geniş bir çerçeveye taşımak için Polonya, ABD pazarında yoğun reklam, propaganda ve tanıtım çalışmaları yapmaktadır. XXI. yüzyılda Polonyalılar'ın ülkeye dışına ziyaretleri de büyük ölçüde artış göstermiştir ve tercih edilen ülkelerin başında ABD, Almanya ve İsviçre gelmektedir. Polonya'ya giriş yapan yabancıların büyük bir kısmı transit geçenlerden oluşmaktadır. Sınırlardan giriş yapan yabancıların ancak %25'i ülkede bir günden fazla kalmıştır. Bu da yer aldığı coğrafi konum sonucunda ülkenin transit geçişler ve günübirlik ziyaretler açısından ne kadar büyük avantajlara sahip olduğunu göstermektedir.⁷⁷ 40 000'den fazla mimari ve tarihsel-kültürel yapılarıyla, 400'e yakın müzesiyle, 23 milli parkıyla, 9 300 civarında doğal gölüyle, 20'den fazla tarihsel kentiyle, UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer alan 14 turistik alaniyla Polonya, yabancı turistler için çekici ve ilginç bir ülkedir.⁷⁸

Tablo 6'daki veriler irdelediğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılabilir:

- Özel konumu nedeniyle Polonya hem AB üyesi ülkelerle hem eski sosyalist ülkelerle hem Baltık ülkeleriyle hem de kültürel yakınlığı olan Slav ve Katolik ülkelerle çevrilidir. Stratejik coğrafi konumu sayesinde Polonya hem bir geçiş ülkesidir hem de transit turistlerin akınına uğrayan bir ülkedir. Örneğin 2012 yılında 67,4 milyon kişi bu ülkeye giriş yapmasına karşın bunlardan sadece 14,8 milyonu turizm amacıyla gelmiştir. Ayrıca gelen 67,4 milyon ziyaretçiden 52,5 milyonu AB üyesi ülkelerden, geri kalan 14,9 milyonu ise AB üyesi olmayan ülkelerden gelmiştir.
- Polonya'ya en çok ziyaretçi gönderen ülkelerin başında kara komşuları gelmektedir: Almanya (26,7 milyon kişi), Çek Cumhuriyeti (12,4 milyon kişi), Ukrayna (6,7 milyon kişi), Slovakya (6,6 milyon kişi), Belarus (3,9 milyon kişi), Litvanya (3,0 milyon kişi) ve Rusya (2,7 milyon kişi) 2012 yılında Polonya'ya en çok ziyaretçi gönderen ülkelerdir. Bu yedi ülkenin gelen top-

⁷⁷ Özgürç, N. *Turizm Coğrafyası. Özellikler ve Bölgeler*. Çantay Kitabevi, İstanbul, 2011, s. 324-326.

⁷⁸ Daha fazla bilgi için bkz.

Krušelnitskiy, E. *Polşa – Tijasačoletnee Sosedstvo*, Izdatelskiy Dom "Veče", Moskova, 2010.

Mladenov, Ç. & Vladev, I. *Geografiya na Strani ot Evropejskiya Sayuz*, Universitetsko Izdatelstvo "Episkop Konstantin Preslavski", Şumen, 2005.

Herbener, S. & Elvers, R., *Polşa*, Russkiy Gid "Poliglot", Izdatelstvo "Ayaks-Prress", Moskova, 2013.

Kirpa, S. & Novik, T. & Kolomiyçuk, M., *Polşa-Putevoditel*, Oranjeviy Gid, Izdatelstvo "Eks-mo", Moskova, 2014.

lam 62,0 milyon ziyaretçi Polonya'ya gelen yabancıların %90'ından fazlasını oluşturmaktadır.

- Benzer şekilde Polonya ile kara sınırı olan komşu ülkeler en çok turist gönderen ülkelerin başında gelir. 2012 yılında 4,8 milyon turist sayısı ile Almanya birinci; 1,9 milyon turist sayısı ile Ukrayna ikinci ve 1,6 milyon turist sayısı ile de Belarus üçüncü sırada yer alır. Polonya'ya gelen turistlerin %95'ten fazlası Avrupa ülkelerindendir ve çok küçük bir bölümü Kuzey Amerika, Asya ve Okyanusya kıtalarından gelmektedir. ABD, gönderdiği 300 000'e yakın turist sayısı ile denizasırı ülkeler arasında birinci sırada yer almaktadır. ABD sınırları içinde yaşayan Polonya kökenlilerin sayıca fazla olması ve ana vatan hasreti bu ziyaretleri tetikleyen en önemli etkenler arasındadır.
- 2011 yılı verileri ile karşılaştırıldığında Litvanya hariç tüm ülkelerden gelen turist sayısında bir artış olduğu gözlenmektedir. 2011-2012 yıllarında en büyük artışı %34 ile Rusya ve %33 ile Belarus gerçekleştirmiştir. Aslında AB üyesi olmayan Ukrayna, Belarus ve Rusya'dan çok daha fazla turistin gelmesi beklenirken Polonya hükümetinin bu ülke turistlerinden vize istemesi geliş-gidişler açısından büyük bir engel teşkil etmektedir.

KAYNAKLAR

- Alkan Ö. S. *Rusya ve Polonya'da Din, Kimlik, Siyaset*, Küre Yayınları, İstanbul, 2012
- Arık, S. *Kuruluştan XVII. Yüzyıla Polonya Tarihi*, KÖSAV Yayınları, Ankara, 2010
- Atalay, İ. *Kitalar ve Ülkeler Coğrafyası*, META Basım, İzmir, 2007
- Atalay, İ. *Resimli ve Haritalı Dünya Coğrafyası*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 2001
- Atalay, İ. *Genel Fiziki Coğrafya*, META Basım, İzmir, 2005
- Atasoy, E. *Demografi Yazılıları*, MKM Yayınları, Bursa, 2013
- Atasoy, E. *Kitalar ve Ülkeler Coğrafyası*, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa, 2003
- Bayır, Ö. E., *Polonya Dış Politikasında Atlantikçilik Avrupacılık İkilemi*, Derin Yayınları, İstanbul, 2013
- Bektaşoğlu, S. *Polonya Ülke Raporu*, T. C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi, Ankara, 2011
- Bulatov A. S., *Strani i Regioni Mira: Ekonomiko-Političeskiy Spravočnik*, Izdatelstvo Prospekt, Moskova, 2005
- Doğanay, H., Özdemir, Ü., Şahin, İ. F., *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2011
- Doykov, V. & Demendjiev, A., *Evropa. Stopanska Geografiya*, Izdatelstvo Parnas, Bulgariya, 2000
- Güler, İ. & Ertürk, M., *Kitalar ve Ülkeler Coğrafyası*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2005
- Herbener, S. & Elvers, R., *Polşa*, Russkiy Gid “Poliglot”, Izdatelstvo “Ayaks-Prress”, Moskova, 2013
- Juravlev, D., *Mir v Tsifrah 2005 Karmanniy Spravočnik*, Izdatelstvo ZAO “Olimp-Biznes”, Moskova, 2005
- Kadioğlu, M., *Polonya'da Türk İzleri*, Postiga Yayınları: 38, İstanbul, 2011
- Kirpa, S. & Novik, T. & Kolomiyçuk, M., *Polşa-Putevoditel*, Oranjeviy Gid, Izdatelstvo “Eksmo”, Moskova, 2014
- Kolektiv Yazarlar, *Uzak Komşu Yakın Anılar, Türkiye-Polonya İlişkilerin 600 Yılı*, Sabancı Müzesi Yayınevi, İstanbul, 2014
- Konwicki, T. *Polonyalı Olmak*, Çeviri: Tacizer Belge, İletişim Yayınları, İstanbul, 1990
- Kowalik, T. *Dayanışmadan İhanete Polonya'da Kapitalizmin Restorasyonu*, Çeviri: Barış Baykal, Notabene Yayınları, Ankara, 2013
- Kristev, V. & Mihaylov, V., *Regionalni Geopolitičeski İzsledvaniya*, Izdatelska Kišta “Steno”, Varna, 2009
- Kruşelnitskiy, E. *Polşa – Tijsaçoletnee Sosedstvo*, Izdatelskiy Dom “Veče”, Moskova, 2010
- Lakost, İ., *Geopolitičeski Rečnik na Sveta*, Izdatelska Kaşa Trud, Sofiya, 2005
- Lavrov, S. B. & Kaledin, N. V., *Ekonomiçeskaya, Sotsialnaya i Političeskaya Geografiya Mira. Regioni i Strani*, Izdatelstvo Gardariki, Moskova, 2003
- Mladenov, Ç. & Vladev, İ. *Geografiya na Strani ot Europejskiya Sayuz*, Universitetsko Izdatelstvo “Episkop Konstantin Preslavski”, Şumen, 2005

- Mihaylov, V. *Traditsionni i Sivremenni Proyavi na Polskata Geopolitičeska Emantsipatsiya*, Regionalni Geopolitičeski İzsledvaniya, Izdatelska Kişa Steno, Varna, 2009
- Özgür, N. *Turizm Coğrafyası. Özellikler ve Bölgeler*. Çantay Kitabevi, İstanbul, 2011
- Penkova, T. *Nov Šans za Poľa: Otrajenieto na Vitreşnopolitičeskite Promeni Virhu Vinšnata Politika na Stranata*, Geopolitika Geostrategiya, No 5, 2010, Sofya, p. 29-38
- Pozdnyak, G. V. & Polunkina, N. N. *Atlas Mira*, Federalnaya Slujba Geodeziya i Kartografi Rosii, PKO "Kartografiya", Izdatelskiy Dom "Oniks 21 Vek", Moskova, 2003
- Shlecht, N. *Poľa*, Putevoditel-Berlitz, Izdatelstvo Flir, Moskova, 2012
- Stabnikov, V., *Mir v Tsifrah – 2011. Karmanniy Spravočnik*, Izdatelstvo "Olimp-Biznes", Moskova, 2011
- Şevtsov, Y. *Noviyat Polski Natsionalizam*, Geopolitika Geostrategiya, No 6, 2005, Sofya, p. 60-63
- Tümertekin, E. & Özgür, N. *Ekonomik Coğrafya. Küreselleşme ve Kalkınma*. Çantay Kitabevi, İstanbul, 1999
- Velikov, V. Stoyanova, M. Vladeva, R. *Geografiya na Turizma*, Izdatelstvo Matkom, Sofya, 2007
- Volskiy, V. V., Kuzina, I. M., Ivanova, I. S., Fetisov, A. S., *Sotsialno-Ekonomičeskaya Geografiya Zarubejnogo Mira*, Izdatelstvo Drofa, Moskova, 2001
- Yordanov, D. *Pruskiyat Vapros i Geopolitičeskite mu Izmereniya*, Geopolitika Geostrategiya, No 6, 2005, Sofya, p. 145-163

Yabancı Elektronik Kaynaklar

- <http://polandinfo.ru/Container/Details/934>
- <http://www.poland.travel>
- <http://countrymeters.info/ru/Poland>
- <http://guide.travel.ru/poland/sites/>
- <http://www.castlesguide.ru/poland/>
- <http://www.polska.ru/>
- http://geo.poland.su/regions_poland.html
- <http://biz.poland.su/>
- <http://history.poland.su/>
- <http://www.poland.su/geography/>
- <http://gorod.polska.ru/wojew/index.php>
- http://www.200stran.ru/country_item167.html
- <http://poland4u.ru/government.html>
- <http://slawianie.narod.ru/str/strana/pl.html>
- <http://umpa.ru/country-poland>
- <http://www.krugosvet.ru/node/38158>
- <http://www.tourister.ru/world/europe/poland>

<http://www.poland.travel/ru/informatsiya-o-polshhe/geografiya>
<http://polandinfo.ru/Container/Details/933>
<http://szkola.interklasa.pl/f019/strona/pol/jazyk.html>
<http://www.dialektologia.uw.edu.pl/index.php?l1=kaszubszczyzna&l2=kaszubszczyzna-zasieg-terytorialny>
<http://www.rastko.net/rastko-ka/content/view/281/26/>
http://www.kaszuby.net/index_files/Page326.htm
<http://www.wilno.org/>
http://web.archive.org/web/20121221235509/http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/LUD_raport_z_wynikow_NSP2011.pdf
http://www.gwarypolskie.uw.edu.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=858&Itemid=19
<http://web.archive.org/web/20130111125716/http://www.pol.uni.opole.pl/zaklad+historii+jezyka+polskiego+i+dialektologii/Podz.htm>
<http://www.republikasilesia.com/jazyk-szloonski/index.html>
<http://www.isibrno.cz/~malczyk/ondrslow.htm>
<http://whc.unesco.org/pg.cfm?cid=31>
<http://polandinfo.ru/Container/Details/2235>
http://www.warszawa.ru/poland_geography.html
http://www.poland.su/geography/naselenie_etnos.html
<http://polona.ru/content/view/72/35/>

Türkçe Elektronik Kaynaklar

<http://www.stambul.msz.gov.pl/tr/>
http://www.fto.org.tr/yayinlar_basamak3.aspx?yayin2=34
<http://www.polonyadan.com/2014/05/04/polonya-abdeki-10-yili-geride-birakti-mfa-analizi/>
<http://www.polonyadan.com/2012/10/03/verilerle-polonya/>
<http://www.polonyarehberi.com/polonya-ulke-raporu>
<http://www.ibp.gov.tr/pg/section-pg-ulke.cfm?id=7C9CB2804B948E#raporlar>
<http://www.polonyakonsoloslugu.com/polonya-hakkinda-bilgi/>
<http://www.polonyam.com/>
<https://goturkey.com/tr/pages/read/turkeyinworldheritage>
http://www.aksiyon.com.tr/dosyalar/avrupa-nin-gizli-gucu-polonya_538214
<http://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/home/disIliskiler/ulkeler/ulke-detay/Polonya/html-viewer-ulkeler?contentId=UCM%23dDocName%3AEK>
<http://www.ito.org.tr/Dokuman/Ulke/Polonya.pdf>